សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Universite´ Royale de Droit et des Sciencess Economiques

Royal university of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

ការលុបចោលកិច្ចសន្យា

ស្រាវជ្រាវពីថ្ងៃទី២៧ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២១ ដល់ថ្ងៃទី២៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១

ស្រាវជ្រាវដោយ

និស្សិតឈ្មោះ **អ៊ុំ ណារិទ្ធិ**

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ

លោកស្រី ទី សុឃីតា

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១៧

ជំនាន់ទី ២១

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២១

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ខ្ញុំបាទឈ្មោះ អ៊ុំ ណារិទ្ធិ ជានិស្សិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រឆ្នាំទី៤ ជំនាន់ទី២១ ក្នុងឆ្នាំសិក្សា ២០២០-២០២១ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច បានសរសេរសារណានៅក្នុងគោលបំណងដើម្បីការពារបញ្ចប់សារណា ក្រោមប្រធានបទស្តីពី "ការលុបចោលកិច្ចសន្យា"។

ជាដំបូងខ្ញុំបាទ សូមថ្លែងអំណរគុណលំអោនកាយវាចាចិត្ត និងសម្តែងនូវមហាកតញ្ញូតាធម៌ដឹងគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះ៖

លោកឪពុក **អ៊ុំ សុឃន** និងអ្នកម្តាយ **សុខ សុធារ៉ា**

លោកអ្នកមានគុណដែលបានផ្តល់កំណើតដល់កូន ដោយសេចក្តីស្រលាញ់ អាណិត និង តស៊ូចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សា អប់រំកូនឲ្យក្លាយទៅជាកូនល្អ ជាពលរដ្ឋល្អ សិស្សល្អ ព្រមទាំងបានឧបត្ថម្ភ និងជួយជាកម្លាំងចិត្តជម្រុញឲ្យកូនបានសិក្សា តាំងពីនៅបឋមរហូតមកដល់មហាវិទ្យាល័យ និងមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ។

ខ្ញុំបាទសូមថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះ **ឯកឧត្តមសាកលវិទ្យាធិការ សាកលវិទ្យាធិការរង ព្រឹទ្ធបុរស ព្រឹទ្ធបុរសរង លោកគ្រូ អ្នកគ្រូ និងសាស្ត្រចារ្យ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចទាំងអស់** ដែលបានខិតខំអស់ពីសមត្ថភាពក្នុងការផ្ទេរនូវចំពោះដឹងយ៉ាងច្រើនមកឲ្យខ្ញុំបាទក្នុងរយៈពេល ៤(បួនឆ្នាំ) កន្លងមកនេះ ជាពិសេសខ្ញុំបាទក៏ទទួលបាននូវការតម្រង់ទិសពីសំណាក់លោកគ្រូ អ្នកគ្រូដែលធ្វើឲ្យខ្ញុំបាទបានក្លាយជាពលរដ្ឋល្អនៅក្នុងសង្គម។

ជាពិសេសជាងទៅទៀត ខ្ញុំបាទសូមថ្លែងអំណរគុណដល់អ្នកគ្រូសាស្ត្រចារ្យ **ឌី សុឃីតា** ដែលមិនត្រឹមតែបានបង្ហាត់បង្រៀនខ្ញុំបាទទេ ថែមទាំងបានណែនាំដល់ខ្ញុំបាទក្នុងការសរសេរសារណាបញ្ចប់ការសិក្សានេះ និងបានចំណាយពេលវេលាមានតម្លៃ ផ្តល់ជាមតិយោបល់ ដ៏ដូចជាកែសម្រួលនូវចំណុចខ្វះខាត ក្នុងការចងក្រងបង្កើតជាសារណាមួយក្បាលនេះ។

ជាទីបញ្ចប់ខ្ញុំបាទ សូមគោរពជូនពរដល់លោកអ្នកមានគុណទាំងពីរ **ឯកឧត្តម លោកជំទាវ លោក លោកស្រី សាស្ត្រាចារ្យ លោកគ្រូ អ្នកគ្រូ មិត្តរួមថ្នាក់ មិត្តរួមជំនាន់** ទាំងអស់ សូមឲ្យជួបតែសេចក្តីសុខសុភមង្គល សុខភាពល្អបរិបូណ៌បានសម្រេចគ្រប់ភារៈកិច្ចនៃការងារ នឹងគ្រប់គោលបំណងដែលប៉ងប្រាថ្នា និងសូមជួបនូវពុទ្ធពរទាំងឡាយ៤ប្រការ គឺ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ។

អារម្ភកថា

សៀវភៅសារណាស្តីពី "**ការលុបចោលកិច្ចសន្យា**" ដែលបានតាក់តែងឡើងនេះ ដើម្បីជាជំនួយដល់ការសិក្សាស្រាវជ្រាវរបស់សិស្ស និស្សិត និងដល់ប្រជាពលរដ្ឋទាំងអស់ ដែលមានការចាប់អារម្មណ៍ទាក់ទងនឹងការលុបចោលកិច្ចសន្យា ពីព្រោះសៀវភៅមួយនេះ ជាប់ពាក់ព័ន្ធយ៉ាងជិតស្និតទៅនឹងសិទ្ធិ កាតព្វកិច្ច ដែលប្រើប្រាស់ក្នុងជីវភាពរស់នៅរបស់ប្រជាពលរដ្ឋសព្វថ្ងៃ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត សារណានេះ ខ្ញុំបាទបានស្វះស្វែងរកឯកសារជាច្រើនដែលជាប់ទាក់ទងនឹងការលុបចោលកិច្ចសន្យា ដើម្បីបញ្ចូលនៅក្នុងខ្លឹមផ្សាសារណាមួយនេះ ទាំងខ្លឹមសារនៃបទបញ្ញត្តិច្បាប់ និងបទដ្ឋានគតិយុត្តជាច្រើនទៀតដែលបានចូលជាធរមាន និងកំពុងអនុវត្តសព្វថ្ងៃនេះ ដើម្បីឲ្យសារណានេះមានភាពច្បាស់លាស់ត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ និងដើម្បីជាភាពងាយស្រួលដល់មិត្តអ្នកអានទាំងអស់ យកទៅសិក្សាបន្ត។

សៀវភៅសារណានេះ គឺជាសមិទ្ធិផលដំបូងរបស់ខ្ញុំបាទដែលកើតចេញពីការខិតខំប្រឹងប្រែងរៀនសូត្ររបស់ខ្ញុំបាទអស់រយៈ៤ឆ្នាំ នៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ច ទើបធ្វើឲ្យខ្ញុំបាទមានសមត្ថភាពសរសេរសៀវភៅសារណានេះលេចចេញជារូបរាងឡើង បើទោះបីជាសៀវភៅសារណានេះបានលេចចេញជារូបរាងក៏ដោយ ក៏ខ្ញុំបាទដឹងថា សៀវភៅសារណានេះ អាចនឹងនៅមានកំហុស និងចំណុចខ្វះខាតជាច្រើន ពីព្រោះតែខ្ញុំបាទគ្រាន់តែជានិស្សិត ដែលទើបនឹងបញ្ចប់បរិញ្ញាបត្រ មិនទាន់មានចំណេះដឹងខ្លាំងក្លា គ្មានបទពិសោធន៍ក្នុងការតាក់តែងសៀវភៅបែបនេះពីមុនមក និងមិនមានបទពិសោធន៍ធ្វើការងារ ឬ អនុវត្តផ្ទាល់ក្នុងអនុវត្តន៍ ឬចូលរួមអនុវត្តន៍ការលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយផ្ទាល់ឡើយ។ ហើយសៀវភៅនេះខ្ញុំបាទសង្ឃឹមថានឹងបានរួមចំណែកក្នុងការបង្ហាញផ្លូវខ្លះៗ ក្នុងការសិក្សារបស់មិត្តនិស្សិត និងអ្នកអានគ្រប់រូប ខ្ញុំបាទបានរៀបរៀងសៀវភៅនេះឡើង យល់ឃើញថា នូវមានការខ្វះខាតជាច្រើន ទាំងអក្ខរាវិរុទ្ធ ពាក្យពេជ្ជ និងការរចនាផងដែរនោះ។

ដូច្នេះសូមបណ្តាអ្នកអាន និងមិត្តនិស្សិតទាំងអស់មានការខន្តី អធ្យាស្រ័យដល់កំហុសខុសឆ្គងដោយអចេតនាទាំងឡាយដោយប្រការណាមួយរបស់ខ្ញុំបាទ។

ជាចុងក្រោយខ្ញុំបាទសូមស្វាគមន៍ដោយចិត្តស្មោះនូវរាល់មតិរិះគន់ ដើម្បីស្ថាបនាកែលំអរអំពីមិត្តអ្នកអានទាំងអស់គ្នា និងសូមអរគុណនូវទឹកចិត្តអ្នកអានគ្រប់ៗគ្នា ដែលបានអានសៀវភៅសារណារបស់ខ្ញុំបាទដោយយកចិត្តទុកដាក់។

មាតិកា

ទំព័រ

សេចក្តីផ្តើម ១

ជំពូកទី១

លក្ខខណ្ឌនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

១.១.អត្ថន័យនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា ៣

១.២.មូលហេតុនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា ៤

១.២.១.វិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ ៥

១.២.១.១ការបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការភាន់ច្រឡំ ៥

ក.ការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា ៥

ខ.ការភាន់ច្រឡំទៅលើចំណុចសំខាន់ដែលនាំឲ្យបង្កើតកិច្ចសន្យា ៦

គ.ការភាន់ច្រឡំដោយភាគីទាំងសងខាង ៧

១.២.២.២.ការឆបោក ៧

ក.ករណីឆបោកដោយភាគីម្ខាងទៀត ៨

ខ.ការឆបោកដោយតតិយជន ៨

១.១.២.៣.ព័ត៌មានមិនពិត ៩

១.១.២.៤.ការរំលោភបំពានលើស្ថានភាព ១០

១.១.២.៥.ការគម្រាមកំហែង ១១

១.១.២.៦.ការកេងចំណេញហួសហេតុ ១១

១.២.២.ការខ្វះសមត្ថភាពរបស់គូភាគី ១២

១.២.២.១.ការខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ១៣

១.២.២.២.ការខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ១៣

ក.អនីតិជន ១៣

ខ.ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ១៧

គ.ជននៅក្រោមហិត្ថបត្ថម្ភ..២០

ជំពូកទី២

អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល និងការផ្តល់សច្ចានុមតិ

២.១.អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោល និងការផ្តល់សច្ចានុមតិ..............................២២
២.១.១.អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យាដែលមានវិការៈ.........................២២
២.១.២.អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យាធ្វើឡើងដោយ ជនខ្វះសមត្ថភាព..២៣
២.១.៣.អ្នកមានសិទ្ធិផ្តល់សច្ចានុមតិ..២៤
២.២.របៀបនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា និងការផ្តល់សច្ចានុមតិ.....................២៥
២.២.១.របៀបនៃការលុបកិច្ចសន្យា...២៥
២.២.២.របៀបផ្តល់សច្ចានុមតិ...២៦
២.៣.អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យា.................................២៨
២.៤.អានុភាពនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា...៣០
សេចក្តីសន្និដ្ឋាន..៣២
អនុសាសន៍..៣៤
ឯកសារយោង
ឧបសម្ព័ន្ធ

សេចក្តីផ្តើម

បន្ទាប់ពីបានឆ្លងកាត់នូវការសិក្សាលើមុខជំនាញច្បាប់កន្លងមក យើងអាចយល់បានថា ច្បាប់ត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណងដើម្បី ការពារសិទ្ធិ សេរីភាព សេចក្តីថ្លៃថ្នូរ សន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់របៀបរៀបរយនៅក្នុងប្រទេសនីមួយៗ ឲ្យមានសន្តិភាព ភាពសុខដុមរមនា នៃការរស់នៅក្នុងសង្គមជាតិរៀងៗខ្លួនក៏ដូចជាពិភពលោកទាំងមូលផងដែរ។ នៅក្នុងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ យើងបានបង្កើតកិច្ចសន្យាជាច្រើន ដែលពេលខ្លះយើងពុំចាប់អារម្មណ៍ឡើយ។ ជាពិសេសការធ្វើជំនួញជួញដូរ គឺជាសកម្មភាពភាពមួយដែលកើតមានឡើងជាហូហែរនៅក្នុងសង្គមសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារសេរី។ ដើម្បីឲ្យការជួញដូរមានភាពរលូន ភាគីនៃការជួញដូរ គួរតែមានសេរីភាព និងសមភាពនៅក្នុងការជួញដូរ។ ហេតុដូច្នេះហើយ ទើបក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បានកំណត់គោលការណ៍ស្វ័យភាពបុគ្គលឯកជន ផ្តល់សិទ្ធិឲ្យភាគីនៃកិច្ចសន្យាអាចកំណត់ពីខ្លឹមសារនៃកិច្ចសន្យាសេរីតាមឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ដោយមិនត្រូវចង់ដោយឆន្ទៈបុគ្គលដទៃឡើយបើខ្លួនមិនព្រម។ បន្ថែមពីនេះទៀតផងដែរ នៅក្នុងទំនាក់ទំនងកិច្ចសន្យា តែងមានបុគ្គលដែលមានករណីកិច្ច ឬហៅថាកូនបំណុល និងបុគ្គលដែលជាអ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ ឬហៅថាម្ចាស់បំណុល ដូច្នេះហើយ ភាគីនៃកិច្ចសន្យាត្រូវប្រើសិទ្ធិ ឬអនុវត្តន៍ករណីកិច្ចដោយគោរពទៅតាមគោលការណ៍នៃភាពសុចរិត និងភាពស្មោះត្រង់។ យ៉ាងណាមិញ ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាយើងមួយចំនួនបានស្វែងយល់ពីច្បាប់ជាមុន មុននឹងបង្កើតកិច្ចសន្យាផ្សេងៗនោះទេ ខណៈដែលមានបញ្ហាកើតឡើង ទើបស្វែងរកអ្នកច្បាប់ឲ្យជួយដោះស្រាយ លើកលែងតែអ្នកវិនិយោគ អ្នកជំនួញ ឬអាជីវករ អ្នករកស៊ីធំៗ ដែលពួកគាត់តែងតែមានទីប្រឹក្សាច្បាប់ម្នាក់ ឬច្រើន ដើម្បីប្រឹក្សាយោបល់ផ្នែកច្បាប់ផ្សេងៗ ជៀសវាងមានបញ្ហាប៉ះពាល់ដល់កិច្ចការជំនួញរបស់ខ្លួន។ កិច្ចសន្យាដែលកើតឡើងជាញឹកញាប់នៅក្នុងជីវិតប្រចាំថ្ងៃ ក៏ដូចជានៅក្នុងសង្គមកម្ពុជាយើងមានដូចជា៖ កិច្ចសន្យាទិញលក់ កិច្ចសន្យាអាណត្តិ កិច្ចសន្យាខ្ចីប្រើ ភតិសន្យា កិច្ចសន្យាការងារ កិច្ចសន្យាម៉ៅ កិច្ចសន្យាខ្ចីបរិភោគ ជាដើម។ ដូចដែលយើងដឹងហើយថា ប្រទេសកម្ពុជាយើង គឺជាប្រទេសនីតិរដ្ឋដូចនេះការធ្វើអ្វីផ្សេងៗត្រូវតែអនុលោមទៅតាមច្បាប់ ហើយច្បាប់អាចការពារ និងផ្តល់អត្ថប្រយោជន៍ដល់យើងបានលុះត្រាតែយើងគោរពទៅតាមបញ្ញត្តិច្បាប់។ ហេតុនេះហើយ ទោះបីជាកិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើតឡើងក៏ដោយ ប្រសិនបើកិច្ចសន្យានោះ ពុំបានបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌដែលកំណត់ដោយច្បាប់ ឬផល់ផលប៉ះពាល់ដល់ភាគីនៃកិច្ចសន្យា និងសង្គម នោះកិច្ចសន្យានឹងប្រឈមនឹងការប្រកាសលុបចោលទៅវិញ ឬត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈជាការគួរកត់សម្គាល់មួយគឺ ជាគោលការណ៍ កិច្ចសន្យាមានអានុភាពត្រឹមដំណាក់កាលសំណើ និងស្វីការត្រូវគ្នា តែក៏មានកិច្ចសន្យាខ្លះទាមទារឲ្យបំពេញលក្ខខណ្ឌបន្ថែមទៀតក្រៅពីមានភាពត្រូវគ្នារវាងសំណើ និងស្វីការ។ ជាក់ស្តែង ចំពោះកិច្ចសន្យាដែលមានការផ្ទេរកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុនឹងមានអានុភាពបាន លុះត្រាតែ

បានធ្វើលិខិតយថាភូតបន្ថែមពីភាពត្រូវគ្នារវាងសំណើ និងស្វីការ។ នៅពេលដែលកិច្ចសន្យាមានអានុភាព បង្កើតឲ្យទំនាក់ទំនងគតិយុត្ត ដោយភាគីនៃកិច្ចសន្យាត្រូវតែអនុវត្តករណីកិច្ចដែលមាននៅក្នុងកិច្ចសន្យានោះ ដោយមិនអាចប្រកែកបាន។ ប៉ុន្តែក្នុងករណីខ្លះភាគីនៃកិច្ចសន្យាអាចបដិសេធការអនុវត្តកិច្ចសន្យានោះបាន ដោយសារតែកិច្ចសន្យានោះមានមោឃភាព ឬជាកិច្ចសន្យាដែលមានមូលហេតុនៃការលុបចោល។ ចំពោះកិច្ចសន្យាដែលមានការលុបចោលគឺ កិច្ចសន្យានោះនៅតែមានអានុភាព ដរាបណាអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យានោះមិនបានលុបចោលកិច្ចសន្យានោះ ដូច្នេះហើយ តើក្នុងដំណាក់កាលណាដែលអាចឲ្យគេប្រកាសលុបចោលកិច្ចសន្យា? តើនរណាខ្លះមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យា? ហើយថាតើការប្រកាសលុបចោលកិច្ចសន្យានាំអោយមានអានុភាពបែបណា?

ភ្ជាប់ទៅនឹងការរៀបរាប់ខាងលើ បើយើងក្រឡេកមើលបទប្បញ្ញត្តិនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ យើងអាចធ្វើការបែងចែកជាពីរគឺ ចំពោះកិច្ចសន្យាដែលមានផលប៉ះពាល់ត្រឹមជាលក្ខណៈបុគ្គល ពោលគឺភាគីនៃកិច្ចសន្យា នោះកិច្ចសន្យាអាចត្រូវបានលុបចោល។ លើសពីនេះ ប្រសិនបើកិច្ចសន្យាមានផលប៉ះពាល់ជាលក្ខណៈសាធារណៈដូចជា៖ ទំនៀមទម្លាប់សណ្តាប់ធ្នាប់ល្អរបស់សង្គម ឬផ្ទុយច្បាប់ជាដើម កិច្ចសន្យានោះត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ។ ដោយសារតែប្រធានបទនេះសិក្សាតែ ការលុបចោលកិច្ចសន្យា ខ្ញុំបាទសូមមិនធ្វើការបកស្រាយបន្ថែមពីមោឃភាពនៃកិច្ចសន្យាទៀតទេ ដើម្បីកុំឲ្យមានការឃ្លាតឆ្ងាយពីប្រធានបទ។

ដូចនេះ ការស្វែងយល់ក្នុងការសិក្សាអំពីការលុបចោលកិច្ចសន្យា ពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ នៅក្នុងសារណានេះ ខ្ញុំនឹងធ្វើការបែងចែកប្រធានបទជាពីរ គឺ៖

លក្ខខណ្ឌនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា (ជំពូកទី១)

និងអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល និងការផ្តល់សច្ចានុមតិ (ជំពូកទី២)។

ជំពូកទី១

លក្ខខណ្ឌនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

១.១.អត្ថន័យនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

កិច្ចសន្យា គឺជាកិរិយាដែលបុគ្គលពីរនាក់ ឬច្រើននាក់មានឆន្ទៈត្រូវគ្នាព្រមបង្កើត កែប្រែ ឬរំលត់នូវកាតព្វកិច្ច។[1] ក្នុងន័យនេះ កិច្ចសន្យាគឺជាការត្រូវគ្នានៃឆន្ទៈ ដែលចង់បង្កើតកែប្រែ ឬរំលត់ កាតព្វកិច្ច។ កិច្ចសន្យា ដែលបង្កើតឡើងត្រូវតែបម្រើឲ្យផលប្រយោជន៍បុគ្គល និងផលប្រយោជន៍សង្គម ហើយភាគីនៃកិច្ចសន្យាត្រូវអនុវត្តន៍កិច្ចសន្យាដោយស្មោះត្រង់ និងសីលធម៌សង្គម។[2]

ជាគោលការណ៍ កាលណាមានការព្រមព្រៀងរបស់ភាគីនៃកិច្ចសន្យាដោយសារសំណើ និងស្ទីការត្រូវគ្នា កិច្ចសន្យានឹងបង្កើតអានុភាព[3] លើកលែងតែការបង្កើតកិច្ចសន្យាមួយចំនួនដូចជា ការប្រគល់វត្ថុ ឬ ការរៀបចំលិខិត តម្រូវឲ្យមានលក្ខខណ្ឌដែលចាំបាច់បន្ថែមពីការព្រមព្រៀងគ្នា ទើបកិច្ចសន្យាមានអានុភាព។[4] នេះគឺជាលក្ខខណ្ឌដែលច្បាប់តម្រូវឲ្យបំពេញបន្ថែម ចំពោះកិច្ចសន្យាពិសេសជាក់លាក់ណាមួយ ព្រោះត្រឹមតែមានការព្រមព្រៀង គឺមិនគ្រប់គ្រាន់នោះទេក្នុងការបង្កើតអានុភាពកិច្ចសន្យា។

ម្យ៉ាងទៀតចំពោះ កិច្ចសន្យាដែលភាគីម្ខាងទទួលករណីកិច្ចធ្វើអនុប្បទាននូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ ឬករណីកិច្ចធ្វើលទ្ធកម្មនូវកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុនឹងមានអនុភាព លុះត្រាតែបានធ្វើលិខិតយថាភូត។[5] ការកំណត់អំពីលក្ខខណ្ឌបន្ថែមទាំងនេះ គឺដើម្បីធានាបានការការពារអនុប្បទាយី អនុប្បទានិក ជាពិសេសគឺជួយសម្របសម្រួលក្នុងការកាត់បន្ថយវិវាទ ការដោះស្រាយជម្លោះ ឬ ការពារជម្លោះមិនឲ្យកើតមានឡើងនៅពេលដែលមានវិវាទកិច្ចសន្យានៃការអនុប្បទានកម្មសិទ្ធិលើអចលនវត្ថុ។

សំណើរ គឺជាការស្នើសុំបង្កើតកិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងដោយមានឆន្ទៈភ្ជាប់ខ្លួនជាមួយនឹងចំណងគតិយុត្ត ក្នុងករណីដែលមានស្ទីការរបស់ភាគីម្ខាងទៀតចំពោះសំណើនេះ។[6] ចំណែកស្ទីការវិញ គឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈដែលអ្នកទទួលសំណើយល់ព្រមចំពោះសំណើនេះ។[7]

---

[1] មាត្រា ៣១១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា,លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, (ពីពេលនេះតទៅហៅថាក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧)

[2] ច្បាប់កិច្ចសន្យា, ជ្រា ឈុនឡេង, ទំព័រ៣, ឆ្នាំ២០១៦

[3] មាត្រា ៣៣៦ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[4] សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីភាគ២, កំណត់មាត្រា៣៣៦

[5] មាត្រា ៣៣៦ កថាខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[6] មាត្រា ៣៣៧ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[7] មាត្រា ៣៣៧ កថាខណ្ឌ៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ការលុបចោល គឺជាបច្ចេកទេសមួយដើម្បីធ្វើការបដិសេធអនុភាពនៃកិច្ចសន្យា។[8] ម្យ៉ាងទៀតសំដៅលើការបដិសេធសុពលភាពរបស់សកម្មភាពណាមួយដែលវាមានសុពលភាពតាំងពីដំបូង ដោយមានអានុភាពប្រតិសកម្ម។

គោលគំនិតសំខាន់ក្នុងការលុបចោលកិច្ចសន្យានេះ គឺអាចនិងមានស្ថានភាពពីយ៉ាង ដូចខាងក្រោមគឺ៖

- បានរួចផុតពីកាតព្វកិច្ចដែលបានកើតឡើងដោយសារកិច្ចសន្យា ពោលគឺកាតព្វកិច្ចទាំងអស់ដែលភាគីមាននៅក្នុងកិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងត្រូវបានបញ្ចប់និងមិនមាននូវកាតព្វកិច្ចក្នុងការបំពេញវាទេ។
- អាចយកមកវិញនូវវត្ថុ ឬ ប្រាក់ដែលបានប្រគល់ជាតាវកាលិក តាមរយៈកាតព្វកិច្ចដែលបានកើតឡើងដោយសារកិច្ចសន្យានោះ។ ភាគីនៃកិច្ចសន្យាអាចទទួលបាននូវកម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យានេះបានវិញតាមការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យានេះ តាវកាលិកនេះអាចជាតាវកាលិកនាពេលបច្ចុប្បន្ន និងអាចជាតាវកាលិកនាពេលអនាគត។

១.២.មូលហេតុនៃការលុបកិច្ចសន្យា

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី គឺជាក្រមមួយដែលចែងអំពីទំនាក់ទំនងរវាងបុគ្គលនិងបុគ្គល ទ្រព្យសម្បត្តិ និងគ្រួសារហើយក្រមរដ្ឋប្បវេណីនេះផងដែរក៏បានបញ្ញត្តិនូវសកម្មភាពរបស់បុគ្គលនៅក្នុងសង្គម ដែលធ្វើនូវសកម្មភាព ដោះដូរនូវទំនិញនឹងសកម្មភាពជួញដូរណាមួយ នៅក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃរបស់មនុស្សក្នុងសង្គម។ តួយ៉ាងយើងឃើញថា នាពេលបច្ចុប្បន្ននេះសកម្មភាពដោះដូរទាំងនេះដែលប្រជាជនបានធ្វើ គឺមានសកម្មភាពមួយចំនួនត្រូវបានគូភាគីនៃកិច្ចសន្យាបានធ្វើការបដិសេធចោល ឬ អាចនិងត្រូវបានគូភាគីបានលុបចោលផងក៏មានដែរ។ ដោយសារតែសកម្មភាពដែលធ្វើឡើងនេះជាសកម្មភាពដែលត្រូវបានច្បាប់ការពារ និងច្បាប់បានធ្វើការហាមឃាត់ចំពោះសកម្មភាពទាំងនោះ។ មូលហេតុដែលនាំឲ្យមាននូវការលុបចោលនូវកិច្ចសន្យា ដែលភាគីបានធ្វើឡើងនោះដោយសារតែភាគីនៃកិច្ចសន្យា បានបង្កើតកិច្ចសន្យាដែលមិនស្របទៅនឹងលក្ខខណ្ឌគ្រឹះនៃកិច្ចសន្យាដែលបានកំណត់ដោយច្បាប់។

ផ្ទុយទៅវិញនៅក្នុងកិច្ចសន្យាគូភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាដែលបានធ្វើកិច្ចសន្យា ជាមួយនឹងភាគីម្ខាងទៀតដោយមានជួបប្រទះនូវការប្រើប្រាស់នូវឧបាយកល ការបោកប្រាស់ ការក្លែងបន្លំ ការភាន់ច្រឡំដោយខ្លួនឯង ឬភាគីម្ខាងទៀតធ្វើឲ្យច្រឡំនូវចំណុចណាមួយនៃកិច្ចសន្យា ការគម្រាមកំហែង ការប្រើប្រាស់ឋានៈរបស់ខ្លួន

[8] មេរៀនភាគ ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៨, ២០១៦។

ដើម្បីគាបសង្កត់ភាគីម្ខាងទៀត ការឆ្លៀតឱកាសយកផលប្រយោជន៍ផ្សេងៗ និងការធ្វើកិច្ចសន្យាជាមួយអសមត្ថជន ភាគីម្ខាងដែលបានជួបប្រទះបញ្ហាទាំងនេះអាចធ្វើការលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបាន ។

២.១.១.វិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ

ដើម្បីជាមូលដ្ឋានក្នុងការស្វែងយល់នូវចំណុចនីមួយៗ នៃការបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈ យើងគប្បីយល់អត្ថន័យនៃពាក្យ "**វិការៈ**" និង "**ការបង្ហាញឆន្ទៈ**" ជាមុនសិន។ យោងតាមសន្ទានុក្រមនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ចំណុច១៣៥ ពាក្យថា "វិការៈ" មានន័យថា ការប្រែប្រួលចាកពីភាពប្រក្រតី។ ចំណែកឯពាក្យ "**ការបង្ហាញឆន្ទៈ**" មានចង្អុលបង្ហាញនៅក្នុងមាត្រា៣១០ កថាខណ្ឌ១ ដែលសំដៅលើការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ភាគីដែលមានបំណងបង្កើតអានុភាពគតិយុត្ត។ ដូចនេះ **វិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ** មានន័យថា ការប្រែប្រួលចាកពីភាពប្រក្រតីនៃការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ភាគីដែលមានបំណងបង្កើតអានុភាពគតិយុត្ត។ ជាទូទៅ ការបង្ហាញឆន្ទៈ មានលក្ខណៈពិតប្រាកដដោយសេរី និងស្ម័គ្រចិត្ត ពោល គឺពុំត្រូវមានហេតុណាមួយដែលធ្វើឲ្យឆន្ទៈបង្ហាញដែលនោះ មានបញ្ញត្តិនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ចាប់ពីមាត្រា៣៤៦ ដល់មាត្រា៣៥១ រួមមាន៖ ការបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានការភាន់ច្រឡំ ការបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានការឆបោក ការបង្ហាញឆន្ទៈព្រោះទទួលបានព័ត៌មានមិនពិត ការបង្ហាញឆន្ទៈដោយស្ថិតក្នុងការរំលោភលើស្ថានភាព ការបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានការគម្រាមកំហែង និងការបង្ហាញឆន្ទៈដែលភាគីម្ខាងទៀតបានកេងចំណេញយ៉ាងហួសហេតុ។

យើងសូមធ្វើការបង្ហាញពីចំណុចនីមួយៗដូចខាងក្រោម៖

១.២.១.១.ការបង្ហាញឆន្ទៈត្រូវបានធ្វើឡើងដោយការភាន់ច្រឡំ

ការភាន់ច្រឡំ មានន័យថានៅក្នុងករណីដែលអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈបានធ្វើការបង្ហាញឆន្ទៈដែលមានលក្ខណៈខុសគ្នាទៅនឹងឆន្ទៈពិតរបស់ខ្លួន ហើយភាគីនៃកិច្ចសន្យានោះក៏មិនបានដឹងអំពីភាពខុសគ្នានេះ នៅពេលដែលគេធ្វើការបង្ហាញឆន្ទៈឡើយ។ ឧទាហរណ៍ ដូចជាក្នុងការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃមានអាជីវករប្រកបរបរលក់ដូរចិញ្ចឹមជីវិត នៅពេលដែលអ្នកលក់ធ្វើការគិតលុយដោយខ្វះលេខសូន្យមួយខ្ទង់ យើងឃើញថា អ្នកលក់នឹងត្រូវប្រឈមមុខនឹងការខាតបង់ខ្ពស់។ ដូច្នេះហើយ ដើម្បីការពារហានិភ័យដែលអាចកើតឡើងនៅពេលដែលមានការភាន់ច្រឡំ ច្បាប់អនុញ្ញាតឲ្យភាគីដែលបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានការភាន់ច្រឡំ អាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបាន។ យោងតាមមាត្រា ៣៤៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី បានបែងចែកស្ថានភាពនៃការភាន់ច្រឡំជា ០៣(បី) ប្រភេទដូចខាងក្រោមគឺ៖

ក.ការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា

កិច្ចសន្យាដែលបានបង្កើតឡើងហើយអាចលុបចោលបាន ប្រសិនបើកិច្ចសន្យានោះ ត្រូវបានធ្វើឡើងដោយភាគីម្ខាងមានការភាន់ច្រឡំទៅលើចំណុចសំខាន់ៗនៃកិច្ចសន្យា និងខណៈដែលភាគីម្ខាងទៀតបានស្ថិតក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងបានអំពីការភាន់ច្រឡំនេះ ។

លក្ខខណ្ឌ៖

- ➢ ការភាន់ច្រឡំអំពីចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា (អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ)
- ➢ ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំ (ភាគីម្ខាងទៀត)

ឧទាហរណ៍៖ A ជាអ្នកលក់ទូរស្សន៍ ហើយនៅក្នុងហាងមានទូរស្សន៍ម៉ាក PANASONIC ចំនួន ០២ គ្រឿង ដោយមួយគ្រឿងជាទូរស្សន៍ថ្មី និងមួយគ្រឿងទៀតជាទូរស្សន៍មួយទឹកមកពីស្រុកក្រៅ។ ហើយ B ចង់ទិញទូរស្សន៍ម៉ាក PANASONIC ថ្មី ហើយក៏បានយល់ព្រមទិញក្នុងតម្លៃ៦០០ដុល្លារអាមេរិក តែដោយទូរស្សន៍ទាំងពីរមានសភាពប្រហាក់ប្រហែលគ្នា B ក៏បានអង្គុលឲ្យ A វេចខ្ចប់ច្រឡំទូរស្សន៍មួយទឹក។ នៅពេលដែល B យល់ព្រមទិញក្នុងតម្លៃ ៦០០ដុល្លារអាមេរិក នោះ A អាចនឹងដឹងថា B ចង់ទិញទូរស្សន៍ថ្មី ដោយពិនិត្យមើលទៅលើតម្លៃដែលបានចចារគ្នា។ ដូចនេះ B អាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន ដោយសារការភាន់ច្រឡំ។

ប៉ុន្តែមិនមែនគ្រប់ករណីភាន់ច្រឡំសុទ្ធតែអាចលុបចោលបាននោះទេដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍ភាគីម្ខាងទៀត និងការពារដល់សុវត្ថិភាពក្នុងការធ្វើជំនួញ ទាល់តែភាគីម្ខាងទៀតអាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំ ទើបភាគីដែលភាន់ច្រឡំអាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបាន។

ខ.ការភាន់ច្រឡំទៅលើចំណុចសំខាន់ដែលនាំឲ្យបង្កើតកិច្ចសន្យា

កិច្ចសន្យាដែលបានបង្កើតឡើងហើយអាចលុបចោលបាន ប្រសិនបើកិច្ចសន្យានោះ មានការភាន់ច្រឡំទៅលើចំណុចនៃកិច្ចសន្យា ដែលភាគីយល់ឃើញថាសំខាន់ ឬ ចំណុចដែលខ្លួនយល់ឃើញថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា ខណៈដែលភាគីម្ខាងទៀតបានស្ថិតក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងបានអំពីការភាន់ច្រឡំនេះ និងការភាន់ច្រឡំរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ ។

លក្ខខណ្ឌ៖

- ➢ ចំពោះភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាមានការភាន់ច្រឡំអំពី៖
  - ចំណុចដែលខ្លួនបានយល់ឃើញថាសំខាន់ ឬ
  - ចំណុចដែលខ្លួនបានយល់ឃើញថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា
- ➢ ភាគីម្ខាងទៀតស្ថិតក្នុងស្ថានភាពដែលអាចដឹងអំពីភាពសំខាន់នៃចំណុចនេះ និងការភាន់ច្រឡំរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ។

ឧទាហរណ៍៖ នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា អ្នកធ្វើស្រែចំការភាគច្រើនគិតអំពីហ៊ុងស៊ុយរបស់ប្រើប្រាស់របស់គេណាស់។ មានអ្នកធ្វើស្រែកចំការ A ដ៏ល្បីល្បាញម្នាក់ដែលមានមុខស្មើតែគ្រប់ប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ គាត់ទៅណាមកណាប្រើប្រាស់តែម៉ូតូពណ៌ខ្មៅ ព្រោះគាត់គិតថាពណ៌ខ្មៅ ជាពណ៌ដែនាំហ៊ុងស៊ុយឲ្យគាត់។ A បានទៅទិញម៉ូតូនៅក្នុងហាងលក់ម៉ូតូរបស់ B ដោយសារតែពេលនោះស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពដែលមេឃស្រទុំ ពុំសូវមានពន្លឺគ្រប់គ្រាន់ នាំឲ្យគាត់មើលឃើញពណ៌ខៀវស្រគាំ ថាជាពណ៌ខ្មៅ។ លុះដល់ពេលប្រគល់ម៉ូតូទើបគាត់ដឹងពីបញ្ហានេះ។ ដូចនេះស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពនេះ B អាចដឹងអំពីរឿងនេះ ដែលនាំឲ្យ A អាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យានេះបាន។

គ.ការភាន់ច្រឡំដោយភាគីទាំងសងខាង

នៅក្នុងករណីមានការភាន់ច្រឡំដោយភាគីទាំងសងខាង អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបានទោះបីជាភាគីម្ខាងទៀត មិនបានដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំនេះក៏ដោយ។ នៅក្នុងករណីនេះគូភាគីទាំងសងខាងមានការភាន់ច្រឡំដូច្នេះ ភាពចាំបាច់នៅក្នុងការការពារភាគីម្ខាងទៀត គឺមានកម្រិតទាប ដែលខុសពីករណីដែលមានតែភាគីម្ខាងមានការភាន់ច្រឡំ។ ដូច្នេះវាមិនមានភាពចាំបាច់ក្នុងការពិចារណាទៅលើលទ្ធភាពក្នុងការដឹងរបស់ភាគីម្ខាងទៀតទេ ។

លក្ខខណ្ឌ៖

- ភាគីទាំងសងខាងមានការភាន់ច្រឡំទៅលើចំណុចណាមួយនៃកិច្ចសន្យាដូចគ្នា
- ចំណុចដែលមានការភាន់ច្រឡំ គឺជាចំណុចសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា ឬ ចំណុចនៃកិច្ចសន្យាដែលភាគីទាំងសងខាងយល់ឃើញថាសំខាន់ ឬ ចំណុចដែលភាគីទាំងសងខាងយល់ឃើញថាសំខាន់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា។

ភាពខុសគ្នានៃការលុបចោលកិច្ចសន្យាក្នុងករណីមានការភាន់ច្រឡំដោយភាគីទាំងសងខាងនេះខុសពីករណីភាន់ច្រឡំទាំងពីរខាងលើត្រង់ថា ការភាន់ច្រឡំដោយភាគីទាំងសងខាង ភាគីណាក៏អាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបានដែរ ទោះបីភាគីម្ខាងទៀតមិនមានលទ្ធភាពអាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំនេះក៏ដោយ។

ឧទារហណ៍៖ A និង B បានធ្វើកិច្ចសន្យាទិញលក់រថយន្តមួយ ដោយយល់ច្រឡំដូចគ្នា ជារថយន្តបុរាណ។ ករណីនេះ A អាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបាន ទោះបីជា B ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពមិនអាចដឹងអំពីការភាន់ច្រឡំក៏ដោយ។

១.២.២.២.ការឆបោក

ការបង្ហាញឆន្ទៈដោយការឆបោក មានន័យថាបុគ្គលណាម្នាក់ ឬតតិយជនបានធ្វើឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមានការភាន់ច្រឡំដោយសារមធ្យោបាយឆបោក ហើយអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ បានបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ខ្លួន ដោយ

ខុសពីឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់ខ្លួន និងមិនបានដឹងពីភាពខុសគ្នានេះនៅពេលដែលគាត់ធ្វើការបង្ហាញឆន្ទៈ។[9] ការឆបោក ក៏ជាកត្តាដែលនាំឲ្យអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈមានការភាន់ច្រឡំផងដែរ។ ប៉ុន្តែការភាន់ច្រលំនៅទីនេះ វាកើតឡើងដោយការបោកបញ្ឆោត បន្លំ បោកប្រាស់ ប្រើល្បិចកលជាដើមពីសំណាក់ភាគីម្ខាងទៀត ឬ តតិយជន។ វាមានភាពចាំបាច់យ៉ាងខ្លាំងក្នុងការការពារជនរងគ្រោះដែលបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយសារការឆបោកនោះ។ ក៏ប៉ុន្តែមិនមែនរាល់ការឆបោកទាំងអស់សុទ្ធតែជាមូលដ្ឋាននៃការលុបចោលកិច្ចសន្យានោះទេ។ មានការឆបោកមួយចំនួនដែលមានលក្ខណៈតិចតួច មិនប៉ះពាល់ដល់សារធាតុសំខាន់នៃកិច្ចសន្យា ត្រូវបានសង្គមទទួលស្គាល់ថា ទោះបីជាមានការឆបោកក៏ដោយ ក៏មិនអាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបានដែរ។

ឧទាហរណ៍ A បានទៅរកទិញកាបូបលុយនៅក្នុងហាងកាបូបរបស់B។ B បានលក់កាបូបលុយម៉ាកC ទៅឲ្យ A ដោយកុហសថា ជាកាបូបលុយដែលកំពុងពេញនិយមនាពេលបច្ចុប្បន្ន និងលក់ដាច់ជាងគេនៅក្នុងហាង។ ដូច្នេះក្នុងករណីនេះជាការឆបោកដែលសង្គមទទួលស្គាល់។

ការឆបោក ពេលខ្លះធ្វើឡើង ក.ករណីឆបោកបោកដោយភាគីម្ខាងទៀត ពេលខ្លះធ្វើឡើង ខ.ការឆបោកដោយតតិយជន។

ក.ករណីឆបោកបោកដោយភាគីម្ខាងទៀត

នៅពេលដែលកិច្ចសន្យាមួយត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយមានការឆបោកពីសំណាក់ភាគីម្ខាងទៀតក្នុងកិច្ចសន្យានោះ យើងមិនចាំបាច់ពិចារណាច្រើននោះទេ ព្រោះច្បាប់មិនការពារជនដែលមានគំនិតទុច្ចរិតដើរបោកប្រាស់អ្នកដទៃឡើយ។ ហេតុដូចនេះ បុគ្គលដែលបានធ្វើការបង្ហាញឆន្ទៈ ដោយសារការឆបោករបស់ភាគីម្ខាងទៀត អាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យា ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ។[10]

លក្ខណៈ

- ភាគីម្ខាងបានផ្តល់ពត៌មានមិនពិតដោយចេតនា (ឆបោក)
- ភាគីម្ខាងទៀតបានបង្ហាញឆន្ទៈខុសពីឆន្ទៈពិត ដោយសារការឆបោកនោះ។

ឧទាហរណ៍ A បានទៅរកទិញចានដែលផលិតនៅប្រទេសសហរដ្ឋអាមេរិក នៅហាងរបស់B។ ពេលនោះB បានយកចានដែលផលិតនៅប្រទេសបារាំងលក់ឲ្យទៅ A ដោយកុហសថាចាននិងផលិតផលរបស់ប្រទេសសហរដ្ឋអាមេរិក។ ក្នុងករណីនេះ A អាចលុបចោលកិច្ចសន្យាវិញបាន។

ខ.ការឆបោកដោយតតិយជន

[9]សេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណីភាគ១ រៀបចំដោយក្រុមការងារនៃអនាគតគ្រូបណ្តុះបណ្តាលនៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជាជីវៈតុលាការ, ទំព័រ១២៧ ឆ្នាំ២០១៣

[10]មាត្រា៣៤៧ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ការឆបោក ពេលខ្លះធ្វើដោយតតិយជន មិនមែនធ្វើឡើងដោយភាគីនោះទេ។ នៅពេលដែលកិច្ចសន្យាមួយត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយមានការឆបោកពីតតិយជន ហើយភាគីម្ខាងទៀតពុំបានដឹងអំពីការឆបោកនោះឡើយ ដូចនេះ ប្រសិនបើយើងអនុញ្ញាតឲ្យភាគីដែលបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានការឆបោកនោះ អាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបាន វាហាក់បីដូចជាអយុត្តិធម៌ណាស់សម្រាប់ភាគីម្ខាងទៀត។ ក្នុងករណីដែលការបង្ហាញឆន្ទៈបានធ្វើឡើងដោយសារការឆបោករបស់តតិយជនអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈអាចលុបចោលកិច្ចសន្យា ដោយហេតុថាការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈលុះត្រាតែក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងទៀតនៃការបង្ហាញឆន្ទៈនោះ បានដឹង ឬ អាចដឹងអំពីការឆបោកនោះ។[11]

លក្ខខណ្ឌ៖

- ភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាត្រូវបានឆបោកដោយតតិយជន
- ភាគីម្ខាងទៀតបានដឹង ឬ អាចដឹងអំពីការឆបោកនោះ

ឧទាហរណ៍ A មានចានធម្មតាមួយ។ B បានប្រាប់ទៅ C ថា ចាននោះជាចានដ៏កម្រ ដែលជាវត្ថុបុរាណក្នុងសម័យកាលគ.ស។ ពេលនោះ C បានទិញចាននោះក្នុងតម្លៃយ៉ាងថ្លៃ។ ក្នុងករណីនេះ បើយើងក្រឡេកមើលទៅ A គឺគេបានដឹងថា ចានរបស់ខ្លួនគ្រាន់តែជាចានធម្មតាមួយតែប៉ុណ្ណោះ ហើយបើ C បានដឹងថាចាននោះជាចានធម្មតានោះ ក៏ C មិនហ៊ានទិញក្នុងតម្លៃថ្លៃបែបនេះឡើយ ដូចនេះ C គប្បីត្រូវបានការការពារ ដោយ C អាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះវិញបាន។

១.១.២.៣.ព័ត៌មានមិនពិត

ដូចដែលបានធ្វើការបកស្រាយខាងលើ ប្រសិនបើភាគីម្ខាងបានផ្តល់ពត៌មានមិនពិតដោយចេតនានោះសកម្មភាពនោះត្រូវបានគេចាត់ទុកថា ជាការឆបោក។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើភាគីម្ខាងបានផ្តល់ពត៌មានមិនពិតដោយពុំមានចេតនាទេនោះ វាត្រូវបានគេចាត់ទុកថាជាការផ្តល់ពត៌មានមិនពិត។ ពត៌មានមិនពិត សំដៅលើហេតុដែលត្រូវបានលើកឡើងជាមូលដ្ឋានក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា គឺខុសពីការពិត។ នៅពេលធ្វើកិច្ចសន្យា បើហេតុដែលបានបង្ហាញដោយភាគីម្ខាងនោះខុសពីការពិត ហើយភាគីម្ខាងទៀតបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយជឿជាក់ថា ហេតុទាំងនោះជាការពិត ប៉ុន្តែប្រសិនបើភាគីនោះដឹងថា ហេតុនោះមិនមែនជាការពិត ខ្លួននឹងមិនបង្ហាញឆន្ទៈទេ ភាគីនោះអាចលុបកិច្ចសន្យាបាន។[12]

លក្ខខណ្ឌ៖

[11]មាត្រា៣៨៧ កថាខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[12]មាត្រា៣៨៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

- ហេតុតែភាគីម្ខាងបានលើកឡើងសម្រាប់ជាមូលដ្ឋានក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា គឺខុសពីការពិតទាំងមិនបានដឹងថា វាខុសពីការពិត
- ភាគីម្ខាងទៀតបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយផ្អែកលើព័ត៌មានមិនពិតនោះ

ឧទាហរណ៍៖ A បានប្រកាសលក់កំសៀវបុរាណមួយ ប៉ុន្តែធាតុពិតគ្រាន់តែជាកំសៀវធម្មតាដែលមានស្ថានភាពរៀងចាស់បន្តិច។ B ជឿជាក់ថា វាជាវត្ថុបុរាណពិតមែន ហើយB ក៏បានទិញកំសៀវនោះ។ ជាការពិតណាស់ ប្រសិនបើ A បានដឹងថា វាគ្រាន់តែជាកំសៀវធម្មតាមួយនោះ វាគឺជាករណីឆបោក ប៉ុន្តែផ្ទុយទៅវិញប្រសិនបើ A មិនបានដឹងទេនោះ ហើយ A ជឿជាក់ថា វាជាវត្ថុបុរាណ នោះវាទើបជាករណីផ្តល់ព័ត៌មានមិនពិត។ ករណីនេះ B អាចធ្វើការលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបាន ព្រោះបើ B ដឹងថា កំសៀវនោះជាកំសៀវធម្មតា ក៏ B មិនទិញដែរ។

១.១.២.៤.ការរំលោភលើស្ថានភាព

នៅពេលធ្វើកិច្ចសន្យា បើភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាបានប្រើដោយមិនត្រឹមត្រូវនូវឋានៈរបស់ខ្លួនដែលមានអាទិភាពជាងភាគីម្ខាងទៀត ខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬ ផ្នែកសង្គម ឬ បានប្រើដោយមិនត្រឹមត្រូវនូវស្ថានភាពផ្សេងទៀត ដែលភាគីម្ខាងទៀតមិនអាចប្រឆាំងតបបានទេ ភាគីម្ខាងទៀតនោះអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបានដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈនោះមានវិការៈ។[13] ក៏ប៉ុន្តែមិនមែនឲ្យតែភាគីម្ខាងដែលមានឋានៈខ្ពស់ជាង ភាគីម្ខាងទៀតមានឋានៈទាបជាងនោះ អាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបានទេ លុះត្រាតែការប្រើប្រាស់ឋានៈនោះដោយមិនត្រឹមត្រូវ ហើយអ្នកប្រើឋានៈនោះក៏ដឹង ឬអាចដឹងថា នឹងធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ការសម្រេចចិត្តរបស់ភាគីម្ខាងទៀតក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា ទន្ទឹងនឹងការសម្រេចចិត្តនេះ ភាគីម្ខាងទៀតនោះក៏មិនអាចប្រឆាំងតបវិញបានដែរ ការលុបចោលកិច្ចសន្យា ដោយហេតុថា មានការរំលោភលើស្ថានភាពនេះ ត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីការពារដល់អ្នកទន់ខ្សោយផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬ សង្គម។

លក្ខខណ្ឌ៖

- ការប្រើដោយមិនត្រឹមត្រូវនូវឋានៈ (សេដ្ឋកិច្ច ឬ សង្គម) ឬ ស្ថានភាព ដោយភាគីម្ខាង
- ខណៈដែលភាគីម្ខាងទៀតមានឋានៈទាបជាង ឬ មិនអាចប្រឆាំងតប។

ឧទាហរណ៍៖ A ជាប្រធានក្រុមហ៊ុនលក់រថយន្ត បានសុំឲ្យ B ដែលជាបុគ្គលិកនៅក្នុងក្រុមហ៊ុនរបស់ខ្លួនទិញរថយន្តរបស់ខ្លួនដែលបានប្រើប្រាស់អស់រយៈពេលជាង៤ឆ្នាំទៅហើយ ក្នុងតម្លៃ២០.០០០ដុល្លាអាមេរិក តែ

[13]មាត្រា៣៤៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ជាក់ស្តែងរថយន្តនេះថ្មីមានតម្លៃប្រហាក់ប្រហែលនឹងគ្នានេះដែរ។ ដោយសារតែ B ដែលជាបុគ្គលិកមិនហ៊ានប្រកែក ខ្លាចបើប្រកែកB ជាប្រធានក្រុមហ៊ុននឹងបញ្ឈប់ការងារ ទើបAសម្រេចចិត្តទិញរថយន្តរបស់ B ទាំងបង្ខំ។

១.១.២.៥.ការគម្រាមកំហែង

បុគ្គលដែលបានបង្ហាញឆន្ទៈដោយសារការគម្រាមកំហែងពីសំណាក់ភាគីម្ខាងទៀត ឬ ពីសំណាក់តតិយជន អាចលុបចោលនូវកិច្ចសន្យានោះបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈមានវិការៈ។[14] ការគម្រាមកំហែង អាចធ្វើឡើងតាមរូបភាពជាពាក្យសម្តី ឬ កាយវិការ ជាអាទ៍។ យោងទៅតាមគោលការណ៍ស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជន គឺបុគ្គលម្នាក់ៗអាចបង្ហាញឆន្ទៈដោយសេរី ពិតប្រាកដ និងស្ម័គ្រចិត្តក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា។ ដូចនេះ បើការបង្ហាញឆន្ទៈក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យានោះមានការបង្ខំតបង្ខំ គម្រាបកំហែង នោះមិនគួរឲ្យកិច្ចសន្យានោះមានសុពលភាពឡើយ ព្រោះវានឹងធ្វើឲ្យមានការប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់ភាគីម្ខាងដែលជាជនរងគ្រោះ។ ដោយសារតែការប៉ះពាល់ដែលកើតចេញពីការគម្រាមកំហែងមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ ទើបក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានការពារជនរងគ្រោះនៃការគម្រាមកំហែងយ៉ាងខ្លាំង ដោយហេតុថា ទោះជាភាគីម្ខាងទៀតគ្មានលទ្ធភាពដឹងអំពីការគម្រាមកំហែងនេះក៏ដោយ ក៏ភាគីម្ខាងដែលជាជនរងគ្រោះអាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះវិញបានដែរ។

លក្ខខណ្ឌ៖

- ភាគីម្ខាង ឬ តតិយជន ប្រាប់ភាគីម្ខាងទៀតអំពីគំនិតព្យាបាទ
- ធ្វើឲ្យភាគីម្ខាងទៀតភ័យខ្លាច
- ភាគីម្ខាងទៀតបានបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ខ្លួនដោយសារភាពភ័យខ្លាចនោះ។

ឧទាហរណ៍៖ A បានយល់ព្រមទិញផ្ទះមួយកន្លែងពី B ដោយសារតែ B និយាយថា បើ A មិនទិញផ្ទះនោះទេ B នឹងមិនឲ្យក្រុមគ្រួសារ A រស់នៅបានសុខនោះទេ។ ក្នុងករណីនេះ គឺបានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់អំពីភាពដែលគួរឲ្យអាណិតរបស់ B និងផលប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដែលបានកើតឡើងចំពោះ B។ ដូចនេះ B អាចធ្វើការលុបចោលកិច្ចសន្យានេះបាន ដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈមានវិការៈ។

១.១.២.៦.អំពើកេងចំណេញហួសហេតុ

ក្នុងករណីដែលភាគីម្ខាងបានធ្វើកិច្ចសន្យា ដោយឆ្លៀតឱកាសដែលភាគីម្ខាងទៀតកំពុងជួបប្រទះការលំបាកខាងផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច ឬ ភាពល្ងង់ ឬ ការខ្វះបទពិសោធន៍ ហើយបានកេងយកចំណេញយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ពីកិច្ចសន្យានោះ ភាគីម្ខាងទៀតអាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបានដោយហេតុថា ការបង្ហាញឆន្ទៈមានវិការៈ។[15] ជាគោលគំនិតក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា អ្នកច្បាប់ និងសាធារណៈជនទូទៅតែងតែពិចារណាអំពីភាព

[14]មាត្រា៣៥០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[15]មាត្រា៣៥១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ស្មើគ្នារវាងគូភាគីនៃកិច្ចសន្យា។ ភាពស្មើគ្នាទាំងនោះមានដូចជា ស្ថានភាព ការបង្ហាញឆន្ទៈ ជាពិសេសផលចំណេញនៃកិច្ចសន្យា។ ការកេងចំណេញហួសហេតុមានលក្ខណៈពិសេសខុសពីការគម្រាមកំហែង និងការរំលោភលើស្ថានភាពដែលពិចារណាអំពីអត្តនោម័តរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ។ ដោយឡែកការកេងចំណេញហួសហេតុ មិនពិចារណាអំពីអត្តនោម័តរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈឡើយ គឺពិចារណាតែអំពីផលចំណេញដែលភាគីទទួលបានពីកិច្ចសន្យាតែប៉ុណ្ណោះ។ វាជារឿងធម្មតាទេដែលភាគីគ្រប់រូបតែងតែស្វែងរកផលចំណេញរឿងខ្លួនពីកិច្ចសន្យា ប៉ុន្តែប្រសិនបើការចំណេញនោះវាហួសហេតុពេក ក៏មិនគួរគប្បីទទួលស្គាល់កិច្ចសន្យានោះឲ្យមានសុពលភាពដែរ។

លក្ខខណ្ឌ៖

- ភាគីម្ខាងនៃកិច្ចសន្យាបានឆ្លៀតឱកាសដែលភាគីម្ខាងទៀតមានការលំបាកខ្លាំង ឬ មិនដឹង ឬ ខ្វះបទពិសោធន៍ ដើម្បីបង្កើតកិច្ចសន្យា
- ភាគីដែលបានឆ្លៀតឱកាសនោះបានទទួលផលប្រយោជន៍យ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់បន្ទាប់ពីកិច្ចសន្យានោះ

មិនមានអ្វីច្បាស់លាស់ដើម្បីកំណត់ពាក្យថា ចំណេញយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ នោះទេ គឺវាប្រែប្រួលតាមករណីជាក់ស្តែង។

ឧទាហរណ៍៖ A មានដីមួយកន្លែកដែលមានតម្លៃ ៥០,០០០ដុល្លារអាមេរិក ដែលត្រូវការលក់ជាបន្ទាន់ដើម្បីយកលុយទៅព្យាបាលម្តាយដែលកំពុងសង្គ្រោះបន្ទាន់នៅមន្ទីរពេទ្យ។ ហើយ B ឆ្លៀតក្នុងឱកាសនេះក៏បានយល់ព្រមទិញដីនោះក្នុងតម្លៃត្រឹមតែ ១០,០០០ដុល្លារអាមេរិក តែប៉ុណ្ណោះ។ ដោយសារតែA គ្មានជម្រើស ព្រោះត្រូវការលុយជាបន្ទាន់នោះក៏ត្រូវបានបង្ខំចិត្តលក់ទៅអោយB ទៅ។

យោងតាមឧទាហរណ៍ខាងលើនេះ យើងឃើញថា B ឆ្លៀតក្នុងឱកាសដែលភាគីម្ខាងទៀតមានការលំបាកខ្លាំង គ្មានជម្រើស ឬ មិនដឹង ឬ ខ្វះបទពិសោធន៍ ដើម្បីបង្កើតកិច្ចសន្យា បានកេងចំណេញយ៉ាងច្រើនសន្ធឹកសន្ធាប់។ ដូចនេះ យើងមិនគួរណាទទួលស្គាល់កិច្ចសន្យាបែបនេះឡើយ។ ការកេងចំណេញយ៉ាងសន្ធឹកសន្ធាប់ មានទស្សនៈមួយបានលើកឡើងថា វាលើសពី៥០ភាគរយនៃតម្លៃដើម។ ដូចនេះភាគីដែលគេងចំណេញពីកិច្ចសន្យាលើពី ៥០ភាគរយ នៃតម្លៃដើម មិនគួរទទួលស្គាល់កិច្ចសន្យានោះឲ្យមានសុពលភាពឡើយ។

១.២.២.ភាពខ្វះសមត្ថភាពរបស់ភាគី

ជាគោលការណ៍ រូបវន្តបុគ្គលទាំងឡាយ នៅពេលដែលមានរូបរាង និងធ្វើទំនាក់ទំនងក្នុងសង្គម នឹងបង្កើតជាសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ច ដែលជាលក្ខខណ្ឌតម្រូវតាមច្បាប់ ហើយដើម្បីអាចឲ្យសកម្មភាពនោះបង្កើតឡើងនូវសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ច លុះត្រាច្បាប់ទទួលស្គាល់ថា ជាបុគ្គលមានសមត្ថភាព។ សមត្ថភាពតាមផ្លូវច្បាប់

ដែលមានកំណត់ដោយនីតិរដ្ឋប្បវេណីមាន៣ គឺ សមត្ថភាពទទួលសិទ្ធិ សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ និងសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ក្នុងនោះ ការលុបចោលកិច្ចសន្យាដោយមូលហេតុខ្វះសមត្ថភាពភាពរបស់ភាគី មានតែ ២ ប៉ុណ្ណោះ គឺ ១.២.២.១.សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ និង ១.២.២.២.សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព។

១.២.២.១.ការខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ

សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ គឺជាសមត្ថភាពដែលអាចយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យបានអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន។ ឆន្ទៈរបស់ភាគីពិតជាចាំបាច់ណាស់ក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា ឬដែលនាំឲ្យមានការបង្កើតកិច្ចសន្យា ហេតុនេះកិច្ចសន្យាដែលភាគីបានបង្កើតឡើងនៅពេលខ្លួនខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ អាចលុបចោលបាន។[16]

ជនដែលខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ គឺជាជនដែលមានស្ថានភាពដូចមានចែងក្នុងមាត្រា១៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដែលអាចជានីតិជនដែលស្ថិតក្នុងស្ថានភាពស្រវឹង មនុស្សចាស់ជរា(វង្វេង ភ្លេចភ្លាំងច្រើន)ជាដើម។

ឧទាហរណ៍៖ A បានធ្វើកិច្ចសន្យា បានធ្វើកិច្ចសន្យាទិញទំនិញ ដែលមានតម្លៃថ្លៃ របស់ខ្លួនឲ្យទៅមិត្តភក្តិរបស់គាត់ គឺ B នៅពេលដែលគាត់កំពុងស្ថិតក្នុងស្ថានភាពស្រវឹងស្រាជោគជាំ។

ក្នុងឧទាហរណ៍ខាងលើនេះ A បានធ្វើកិច្ចសន្យានៅពេលដែលខ្លួនខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ដូចនេះគាត់អាចលុបចោលកិច្ចសន្យានេះបាន។

១.២.២.២.ការខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព

សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ជាសមត្ថភាពដែលអាចធ្វើសកម្មភាពដោយមានសុពលភាពពេញលេញ។ ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា បានកំណត់បុគ្គល ៣ប្រភេទ ជាជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពដែលរួមមាន ក.អនីតិជន ខ.ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ និង គ.ជនស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ។[17] ពោលគឺជាជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើកិច្ចសន្យាសុពល។

ក.អនីតិជន

អនីតិជន គឺសំដៅទៅលើជនដែលមានអាយុក្រោម១៨ឆ្នាំ។[18] អាយុនីតិភាព ត្រូវបានកំណត់តាមរយៈទន្សនៈទូទៅក្នុងសង្គមអាស្រ័យលើប្រទេសនីមួយៗ ហើយនៅប្រទេសកម្ពុជាយើងបានកំណត់យកបុគ្គលដែលមានអាយុគ្រប់១៨ឆ្នាំ ជានីតិជន។ អនីតិជន ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមរបបអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ដូចនេះសកម្មភាពដែលអនីតិជនធ្វើដោយពុំមានការយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិ

---

[16]មាត្រា១៤ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[17] មាត្រា១៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[18]មាត្រា១៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

អំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនអាចលុបចោលបាន។[19] អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបាអាចជាឪពុកម្តាយ ឪពុក ឬម្តាយ ឬឪពុកម្តាយចិញ្ចឹម។[20] ចំណែកឯអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនត្រូវចាប់ផ្តើមនៅពេលដែលគ្មានអ្នកអនុវត្តសិទ្ធិអំណាចមេបាសម្រាប់អនីតិជន។[21] ប្រព័ន្ធនេះបង្កើតឡើងគឺដើម្បីការពារអនីតិជន ព្រោះថាកម្រិតនៃការយល់ដឹង ឬផ្នែកបញ្ញាស្មារតីរបស់អនីតិជន គឺពុំទាន់ពេញលេញ ដែលអាចនាំឲ្យខ្លួនបង្កើតកិច្ចសន្យាណាមួយដែលធ្វើឲ្យខាតបង់ប្រយោជន៍របស់អនីតិជន។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយនេះគ្រាន់តែជាការកំណត់អាយុនីតិភាពប៉ុណ្ណោះ ហើយពិតជាក់ស្តែង អនីតិជនមិនប្រាកដថាសុទ្ធតែមានការយល់ដឹងនៅមានកម្រិតនោះទេ ដូច្នេះហើយ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីក៏បានលើកលែងនូវសកម្មភាពមួយចំនួន ដែលអនីតិជនអាចធ្វើបានដោយពុំចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីអ្នកតំណាងដែលច្បាប់កំណត់ដែលរួមមាន៖ សកម្មភាពដែលទទួលសិទ្ធិ ការឲ្យរួចផុតពីកាតព្វកិច្ច ឬសកម្មភាពដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ពោលគឺអាចធ្វើកិច្ចសន្យាដោយមានសុពលភាពពេញលេញ។ សូមលើកយកឧទាហរណ៍មួយចំនួនដូចខាងក្រោម៖

ឧទារហរណ៍ទី១៖ អនីតិជន A អាយុ១៣ឆ្នាំ បានធ្វើកិច្ចសន្យាលក់ទិញទូរស័ព្ទដែលមានតម្លៃ ១,000 ដុល្លារអាមេរិក ជាមួយម្ចាងហាងទូរស័ព្ទមួយកន្លែង។ ក្រោយមក ឪពុកម្តាយរបស់អនីតិជន A បានដឹង និងចង់លុបចោលកិច្ចសន្យា។

ក្នុងករណីនេះ ឪពុកម្តាយរបស់អនីតិជន A អាចបង្ហាញឆន្ទៈលុបចោលកិច្ចសន្យាបានដោយយកមូលហេតុខ្វះសមត្ថភាពរបស់អនីតិជន A ហើយឪពុកម្តាយជាអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបារបស់ A។

ឧទាហរណ៍ទី២៖ករណីទទួលសិទ្ធិ

A ជាអនីតិជន។ B ជាជីតារបស់ A មានភាគហ៊ុនចំនួន៤0% នៅក្នុងក្រុមហ៊ុនលក់សំលៀកបំពាក់។ គាត់បានធ្វើប្រទានកម្មភាគហ៊ុនរបស់គាត់១0% នោះបើ A យល់ព្រមទទួលយក។ ហើយ A អាចយល់ព្រមទទួលយកភាគហ៊ុននោះបានដោយខ្លួនឯង ដោយមិនចាំបាច់ទទួលបានការយល់ព្រមពីអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបារបស់ A ទេ។ ដូចនេះ ការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ A មានសុពលភាព។

ឧទាហរណ៍ទី៣៖ករណីឲ្យរួចផុតពីកាតព្វកិច្ច

A មានអាយុ១៦ឆ្នាំ ជាសន្តតិជនតែម្នាក់របស់ B។ មត៌កជាទ្រព្យសកម្មរបស់ B មានម៉ូតូមួយគ្រឿង ផ្ទះពីរល្វែង។ ចំណែកទ្រព្យអកម្ម គឺ B បានជំពាក់បំណុល C ដែលជាបងប្រុសរបស់ខ្លួនចំនួន ១,000ដុល្លារអាមេ

[19]មាត្រា១៨ កថាខណ្ឌ១ វាក្យខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២00៧

[20]មាត្រា១0៣៥-១0៣៦, ១0៣៨ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២00៧

[21]មាត្រា១0៣៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២00៧

រិក។ D ត្រូវបានតុលាការចាត់តាំងឲ្យធ្វើជាអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់ A។ C បានសម្រេចចិត្តមិនទាមទារយកបំណុលដែល B បានខ្ចីពីខ្លួនវិញទេ ព្រោះយល់ថា A ជាក្មួយរបស់ខ្លួន។

ករណីបែបនេះ គឺជាការលើកលែងឲ្យរួចផុតពីកាតព្វកិច្ច និងមិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពី D ដែលជាអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់A ទេ។

ឧទាហរណ៍ទី៤៖ករណីទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ។

A ជាក្មេងស្រីអាយុ១២ឆ្នាំ រស់នៅជាមួយឪពុកម្តាយ។ ឪពុកម្តាយរបស់ A បានឲ្យប្រាក់ទៅ A ចំនួន ១០០០០រៀល សម្រាប់ចាយវាយទៅសាលារៀន។ A អាចយកលុយនោះទៅទិញរបស់ញ៉ាំដែលគេចង់ញ៉ាំដូចជា៖ ការ៉េម ឬ នំផ្សេងៗ ដោយមិនចាំបាច់ទៅសុំការអនុញ្ញាតពីឪពុកម្តាយរបស់គេសិនទេ។ កិច្ចសន្យាដែលកុមារី A ធ្វើកិច្ចសន្យាជាមួយអ្នកលក់ការ៉េម ឬអ្នកលក់នំ ជាកិច្ចសន្យាសុពលមានសុពលភាព ទោះបីជាកុមារី A ស្ថិតក្នុងប្រភេទនៃជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពក៏ដោយ ព្រោះថាសកម្មភាពនេះ គឺទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃតែប៉ុណ្ណោះ។

ទន្ទឹមនឹងនេះ អនីតិជនក៏អាចធ្វើកិច្ចសន្យាសុពលភាពពេញលេញបានផងដែរ ក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលបានផ្តល់ទ្រព្យសម្បត្តិ និងអនុញ្ញាតឲ្យចាត់ចែងក្នុងទំហំនៃគោលបំណងដែលបានកំណត់ ឬទោះបីមិនបានកំណត់ក៏ដោយ ដូចមានបញ្ញត្តិក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ យ៉ាងដូច្នេះថា "អនីតិជនអាចចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកមានអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនបានអនុញ្ញាតឲ្យចាត់ចែង ដោយកំណត់គោលបំណងក្នុងទំហំគោលបំណងនេះបាន។ ម្យ៉ាងទៀត អនីតិជនក៏អាចចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកមានអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនបានអនុញ្ញាតឲ្យចាត់ចែងដោយមិនបានកំណត់គោលបំណងបានដែរ"។[22]

ឧទាហរណ៍៖ A ជាអនីតិជនអាយុ ៩ឆ្នាំ ម្តាយរបស់ A បានឲ្យទៅ ៤០,០០០រៀល ក្នុងនោះ ២៥,០០០ រៀល សម្រាប់ទិញសៀវភៅ និងសម្ភារសិក្សា ចំណែក ១៥ ០០០រៀលទៀត មិនបានកំណត់ថាសម្រាប់ប្រើធ្វើអ្វីឡើយ។ ករណីនេះ កិច្ចសន្យាដែល A បានបង្កើតក្នុងការទិញសៀវភៅ និងសម្ភារសិក្សាដែលមានតម្លៃ ២៥,០០០រៀល ជាកិច្ចសន្យាសុពល ចំណែកប្រាក់ដែលនៅសល់ A អាចចាត់ចែងដោយឯករាជ្យក្នុងទំហំដែលអាចបង់បានដោយប្រាក់ ១៥,០០០រៀលនោះ។

[22]មាត្រា១៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

គួរបញ្ជាក់ផងដែរថា អនីតិជនក៏ត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យប្រកបអាជីវកម្មដោយឯករាជ្យបានដែរដោយបានទទួលការអនុញ្ញាតពីអ្នកមានអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ដូចមានបញ្ជាក់លម្អិតខាងក្រោម។

ក្នុងករណីដែលមានការទទួលស្គាល់ពីអាណាព្យាបាល (អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន) ឲ្យប្រកបអាជីវកម្មដោយឯករាជ្យបាន (មាត្រា១០៤៦ និង១០៧៩) ទោះបីជាអនីតិជនក៏ដោយ ក៏មានសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើកិច្ចសន្យាចាំបាច់សម្រាប់អាជីវកម្មនោះបានដែរ។ ប្រសិនជាមានការអនុញ្ញាតឲ្យប្រកបអាជីវកម្មដោយឯករាជ្យ តែរាល់ពេលទិញទំនិញចូល ឬពេលជួលបុគ្គលិកជាដើម សុទ្ធតែត្រូវទទួលការយល់ព្រមពីអ្នកអាណាព្យាបាល ការអនុញ្ញាតឲ្យប្រកបអាជីវកម្មមិនសូវមានន័យទៅវិញ។

ប្រសិនបើអ្នកមានអំណាចមេបាជាដើម បានអនុញ្ញាតឲ្យអនីតិជនប្រកបអាជីវកម្ម ដោយយល់ឃើញថា មានភាពចាស់ទុំដែរ ប៉ុន្តែជាការច្រឡំថា អនីតិជនបែរជាយកដើមទុនសម្រាប់ការរកទទួលទានទៅលេងល្បែងស៊ីសង ឬទិញតែទំនិញដែលលក់មិនដាច់ ហើយខាតរាល់ដងជាដើម ក្នុងករណីនេះ អ្នកមានអំណាចមេបាជាដើមនោះ អាចលុបចោល ឬកម្រិតនូវការអនុញ្ញាតដែលខ្លួនបានផ្តល់រួចហើយនោះបាន (កថាខណ្ឌទី២ នៃមាត្រា២០)។

ប៉ុន្តែបើគ្រាន់តែជាការផ្លាស់ប្តូរនូវឆន្ទៈអញ្ចឹងភាពរបស់អ្នកមានអំណាចមេបាជាដើម មិនអាចលុបចោល ឬកម្រិតបានទេ។ ពេលណាលុបចោលនូវការអនុញ្ញាតនោះទៅ សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាពរបស់អនីតិជននោះនឹងត្រឡប់ទៅស្ថានភាពដើមវិញ។ បញ្ញត្តិនៃមាត្រានេះក៏មិនអាចអនុវត្តដែរ ចំពោះករណីដែលអនីតិជនជាអ្នកនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ។ ក្នុងករណីដែលអនីតិជនស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅច្បាស់ជាមិនមានការអនុញ្ញាតឲ្យមានការប្រកបអាជីវកម្មឡើយ ប៉ុន្តែទោះជាមានក៏ដោយ ក៏បញ្ញត្តិស្តីពីអាណាព្យាបាលទូទៅ ត្រូវយកមកអនុវត្តដែរ ហើយសកម្មភាពរបស់អនីតិជនដែលនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅទោះបីជាសកម្មភាពនោះស្ថិតក្នុងទំហំនៃការអនុញ្ញាតឲ្យធ្វើអាជីវកម្មក៏ដោយ ក៏អាចលុបចោលសកម្មភាពបានដែរ (មាត្រា២៦)។[23]

លើសពីនេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីទទួលស្គាល់ថា អនីតិដែលទទួលអត្តាធីនភាព ត្រូវបានចាត់ទុកថាបានដល់នីតិភាព ដូចនេះយើងអាចបកស្រាយបានថា កិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងដោយអនីតិជនដែលទទួលអត្តាធីនភាព មានសុពលភាពដូចកិច្ចសន្យាដែលធ្វើឡើងដោយនីតិជនដែលមានសមត្ថភាពពេញលេញដែរ។[24]

[23]សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ១, កំណត់មាត្រា២០

[24]មាត្រា២២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

អត្តាធីនភាព សំដៅលើស្ថានភាពមួយ ដែលផ្តល់ឲ្យអនីតិជនបានរួចផុតពីអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬរួចផុតពីអំណាចមេបា ហើយមានសមត្ថភាពដូចនីតិជនដែរ។

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីកំណត់ពីលក្ខខណ្ឌអនីតិជនអាចទទួលបានអត្តាធីនភាពមាន ២ ស្ថានភាព ដូចខាងក្រោម៖

ស្ថានភាពទី១៖ អនីតិជនដែលបានដល់អាយុ ១៦ឆ្នាំ ហើយអាចទ្រទ្រង់ជីវភាពខ្លួនឯងដោយឯករាជ្យ និងទទួលបានការប្រកាសទទួលស្គាល់ពីតុលាការតាមពាក្យសុំរបស់អនីតិជននោះ។[25]

ស្ថានភាពទី២៖ អនីតិជនដែលបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ហើយ។ ចំពោះអនីតិជនដែលបានរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ហើយ គឺទទួលបានអត្តាធីនភាពដោយស្វ័យប្រវត្តិ ដោយពុំចាំបាច់មានការប្រកាសទទួលស្គាល់ពីតុលាការនោះទេ។[26]

ជាគោលការណ៍ អនីតិជន ជាជនដែលមិនទាន់ដល់នីតិភាព និងមិនទាន់អាចរៀបអាពាពិពាហ៍បានឡើយ ព្រោះថាអាយុអប្បបរមាដែលសមរម្យសម្រាប់រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ គឺអាយុ ១៨ឆ្នាំ ដែលជាអាយុដល់នីតិភាព ប៉ុន្តែយោងតាមស្ថានភាពក្នុងសង្គម ជាពិសេសនៅតាមតំបន់ជនបទ យើងឃើញមានអនីតិជនជាច្រើនរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ ដូចនេះហើយទើបច្បាប់តម្រូវឲ្យមានលក្ខខណ្ឌ ៣ ទើបអនីតិជនអាចរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍បានរួមមាន៖ (១) អនីតិជននោះត្រូវមានអាយុមិនតិចជាង១៦ឆ្នាំ (២) ភាគីម្ខាងទៀតជានីតិជន និង (៣) ទទួលបានការយល់ព្រមពីអ្នកដែលមានអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនរបស់អនីតិជននោះ។

ក្នុងករណីខាងលើ ទោះបីជាអនីតិជនដែលបានទទួលអត្តាធីនភាព ដោយអង្គហេតុរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ បានលែងលះគ្នាក៏ដោយ ក៏អត្តាធីនភាពមិនរលត់ដែរ។[27]

មួយវិញទៀត ពាក់ព័ន្ធនឹងកិច្ចសន្យាការងាររបស់អនីតិជន អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន មិនអាចធ្វើកិច្ចសន្យាការងារជំនួសអនីតិជននោះបានទេ លើកលែងតែអនីតិជននោះផ្តល់សច្ចានុមតិលើកិច្ចសន្យាការងារនោះ។ នៅក្នុងករណីដែលយល់ឃើញថាកិច្ចសន្យាការងាររបស់អនីតិជន អាចធ្វើឲ្យខូចប្រយោជន៍របស់អនីតិជននោះ អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬស្ថាប័នរដ្ឋបាល អាចរំលាយកិច្ចសន្យាការងារនោះឆ្ពោះទៅអានាគតបាន។[28]

ខ.ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ

[25]មាត្រា២១ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[26]មាត្រា២១ កថាខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[27]មាត្រា២១ កថាខណ្ឌ៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[28]មាត្រា២៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ គឺជាជនដែលស្ថិតក្នុងស្ថានភាពជានិរន្តរ៍ ដែលខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួនដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី និងដែលត្រូវបានតុលាការប្រកាសរបបអាណាព្យាបាលទូទៅតាមពាក្យសុំរបស់អ្នកដែលមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យសុំ។[29] អ្នកដែលអាចដាក់ពាក្យសុំឲ្យតុលាការប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅមានដូចជា សាមីខ្លួន សហព័ន្ធរបស់ជននោះ ញាតិដែលស្ថិតនៅក្នុង៤ថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន អ្នកត្រួតពិនិត្យអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ហិតូបត្ថម្ភកៈ មេឃុំឬចៅសង្កាត់នៃលំនៅឋានរបស់ជននោះ ឬតំណាងអយ្យការ។[30] ការដាក់ពាក្យស្នើសុំទៅតុលាការឲ្យប្រកាសរបបអាណាព្យាបាលទូទៅ មិនអាចធ្វើបានឡើយប្រសិនបើសាមីខ្លួនមានអាយុក្រោម ១៥ឆ្នាំ នៅពេលដែលមានពាក្យសុំ។[31] មានន័យថា ប្រសិនបើអនីតិជនដែលមានអាយុមិនទាន់ដល់ ១៥ឆ្នាំ ហើយមានស្ថានភាពដូចជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ (មានបញ្ហាខាងផ្នែកបញ្ញាស្មារតី និងខាងផ្លូវចិត្ត) អនីតិជននោះត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងថែរក្សា និងត្រួតពិនិត្យរបស់អ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន។ លុះដល់ពេលអនីតិជននោះអាយុ ១៥ឆ្នាំឡើងទៅ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬអ្នកត្រួតពិនិត្យអ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនរបស់ជននោះ អាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការដើម្បីប្រកាសរបបអាណាព្យាបាលទូទៅចំពោះជនដែលជាអនីតិជននោះ។ ករណីនេះបានន័យថា អនីតិជននោះស្ថិតនៅក្រោម អាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជនផង និងជាជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅផង។ ម្យ៉ាងវិញទៀតយើងឃើញថាអ្នកដែលមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យសុំឲ្យប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ ក្នុងនោះមានហិតូបត្ថម្ភកៈផងដែរ។ ស្ថានភាពនេះកើតឡើងចំពោះជនដែលត្រូវបានប្រកាសរបបហិតូបត្ថម្ភរួចហើយ ក្រោយមកវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតីរបស់ជននោះមានស្ថានភាពកាន់តែធ្ងន់ធ្ងរ ដូចនេះហិតូបត្ថម្ភកៈ ឬអ្នកត្រួតពិនិត្យហិតូបត្ថម្ភកៈ អាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការដើម្បីប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ។ ឆ្លើយតបទៅនឹងចំណុចនេះ ដើម្បីជៀសវាងនូវទំនាក់ទំនងគតិយុត្តដ៏ស្មុគស្មាញមួយ ប្រសិនបើជននោះស្ថិតនៅក្រោមរបបហិតូបត្ថម្ភផង និងរបបអាណាព្យាបាលទូទៅផង តុលាការត្រូវប្រកាសលុបចោលការប្រកាសការចាប់ផ្តើមហិតូបបត្ថម្ភចំពោះជននោះ ដូចនេះជននោះក្លាយជាជនដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទៅវិញ។[32]

[29]មាត្រា២៤ កថាខណ្ឌ១ វាក្យខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[30]មាត្រា២៤ កថាខណ្ឌ១ វាក្យខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[31]មាត្រា២៤ កថាខណ្ឌ១ វាក្យខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[32]មាត្រា២៤ កថាខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ដោយសារតែជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ជាជនដែលមានបញ្ហាផ្នែកបញ្ញាស្មារតីធ្ងន់ធ្ងរ ដូចនេះ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅពុំអាចធ្វើសកម្មភាពដោយឯករាជ្យនោះទេ។ រាល់សកម្មភាពដែលធ្វើឡើងដោយជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ អាចលុបចោលបាន ព្រោះថាសកម្មភាពនោះធ្វើឡើងដោយជនខ្វះសមត្ថភាព លើកលែងតែសកម្មភាពដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃតែប៉ុណ្ណោះ ដែលច្បាប់មិន ផ្តល់សិទ្ធិលុបចោល។[33] សកម្មភាពដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ គឺជាសកម្មភាពពាក់ព័ន្ធនឹងការរស់នៅរាល់ថ្ងៃ ដូចជាការទិញរបស់ប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃ ការទិញនំចំណីជាដើម។[34] យើងអាចបកស្រាយបានថា បើត្រឹមតែជាសកម្មភាពដែលធ្វើឡើងបម្រើផលប្រយោជន៍ឲ្យការរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅអាចធ្វើបាន និងជាកិច្ចសន្យាសុពល ព្រមទាំងពុំអាចធ្វើការលុបចោលបានទេ។ ច្បាប់បញ្ញត្តិបែបនេះ ព្រោះគិតទៅដល់សុវត្ថិភាពនៃកិច្ចការជំនួញរបស់ភាគីម្ខាងទៀត នៃកិច្ចការជួញដូរពាក់ព័ន្ធនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ម្យ៉ាងទៀតក៏បង្កភាពងាយស្រួលដល់ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ក្នុងការទិញរបស់របរប្រើប្រាស់ប្រចាំថ្ងៃដោយខ្លួនឯងបាន។

ខាងក្រោមនេះ ជាឧទាហរណ៍ខ្លះៗដែលធ្វើឡើងដោយភាគីម្ខាងជាជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ។

ឧទាហរណ៍ទី១៖ A ត្រូវបានតុលាការប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ។ ក្រោយមកគាត់បានទិញខោមួយដែលមានតម្លៃ១០ដុល្លារអាមេរិក។ កិច្ចសន្យានេះ មិនអាចលុបចោលបានទេ ព្រោះជាអញ្ញត្រកម្មនៃច្បាប់ ដោយលើកលែងករណីដែលទាក់ទងនឹងជីវភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ជាកិច្ចសន្យាសុពល។

ឧទាហរណ៍ទី២៖ A ជាជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ។ គាត់បានចុះកិច្ចសន្យាប្រទានកម្មលុយ ១,០០០ដុល្លារអាមេរិក អោយទៅ B ដែលជាអ្នកជិតខាងផ្ទះ។ កិច្ចសន្យានេះ អាចលុបចោលបាន ព្រោះធ្វើឡើងដោយជនខ្វះសមត្ថភាព។

នៅពេលដែលសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ក៏ដូចជាការយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួនមានភាពល្អប្រសើរឡើងវិញ នោះតុលាការត្រូវលុបចោលនូវការប្រកាសចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅ តាមពាក្យសុំរបស់សាមីខ្លួន សហព័ន្ធ ញាតិដែលស្ថិតក្នុងបួនថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាល អ្នកត្រួតពិនិត្យអាណាព្យាបាល មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់នៃលំនៅឋានរបស់ជននោះ ឬតំណាងអយ្យការ។[35] ក្រោយការ

[33]មាត្រា២៦ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[34]សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ១, កំណត់មាត្រា២៦

[35]មាត្រា២៧ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ប្រកាសលុបចោលរបបអាណាព្យាបាលទូទៅ ជននោះត្រូវបានក្លាយជាជនមានសមត្ថភាពឡើងវិញ និងអាចធ្វើកិច្ចសន្យាសុពលដូចមានសមត្ថភាពដែរ។

គ.ជនស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ

ជនស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ គឺជាជនដែលមានសមត្ថភាពតិចតួចពេកក្នុងការយល់ដឹង និងវិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដោយសារមានវិបត្តិផ្នែកបញ្ញាស្មារតី និងដែលត្រូវបានតុលាការប្រកាសការចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភ តាមពាក្យសុំរបស់អ្នកដែលមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យសុំ។ អ្នកដែលមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការអោយប្រកាសការចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភមានដូចជា សាមីខ្លួន សហព័ទ្ធ ញាតិដែលស្ថិតនៅក្នុង៤ថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាល អ្នកត្រួតពិនិត្យអាណាព្យាបាល មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់នៃលំនៅឋានរបស់ជននោះ ឬតំណាងអយ្យការ។ ចំពោះការដាក់ពាក្យសុំប្រកាសការចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភ ក៏មានការកំណត់អាយុរបស់សាមីខ្លួនដូចការដាក់ពាក្យសុំប្រកាសការចាប់ផ្តើមអាណាព្យាបាលទូទៅដែរ ពោលគឺសាមីខ្លួនត្រូវមានអាយុយ៉ាងតិច ១៥ឆ្នាំ នៅពេលដែលមានពាក្យសុំ។

ជាគោលការណ៍ សកម្មភាពដែលជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភធ្វើ ត្រូវតែមានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈ លើកលែងតែសកម្មភាពទាក់ទងនឹងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃប៉ុណ្ណោះ។ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីក៏មានចែងអំពីសកម្មភាពដែលជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភធ្វើ ដោយពុំមានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈ ហើយអាចលុបចោលបាន មានដូចខាងក្រោម៖[36]

- ការទទួល ឬប្រើប្រាស់ប្រាក់ទុន (ឧទាហរណ៍ដូចជា៖ ការដកប្រាក់ពីគណនីបញ្ញើ ការទទួលនូវសំណងនៃបំណុល ការអោយគេខ្ចីប្រាក់)
- ការខ្ចីទ្រព្យ ឬការធានា
- ការធ្វើសកម្មភាពដែលមានគោលបំណងទទួលបាន ឬធ្វើអោយបាត់បង់សិទ្ធិដែលទាក់ទងនឹងអចលនវត្ថុ ឬទ្រព្យសម្បត្តិដែលមានសារៈសំខាន់ផ្សេងទៀត
- ការធ្វើសកម្មភាពបណ្តឹង
- ការធ្វើប្រទានកម្ម ឬធ្វើកិច្ចសន្យាស្រុះស្រួល ឬកិច្ចសន្យាមជ្ឈត្តិកម្ម
- ការទទួលស្គាល់នូវសន្តតិកម្ម ឬការបោះបង់ចោលនូវសិទ្ធិសន្តតិកម្ម ឬការបែងចែងនូវមរតក
- ការប្រកែកមិនទទួលប្រទានកម្ម ឬអច្ច័យទាន ឬការយល់ព្រមទទួលនូវប្រទានកម្ម ឬអច្ច័យទានដែលភ្ជាប់នឹងបន្ទុក

[36]មាត្រា៣០ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

- ការសាងសង់សំណង់ថ្មី ការសង់ឡើងវិញ ការសង់បន្ថែម ឬការជួសជុលធំៗ
- ការធ្វើភតិសន្យាដែលមានអំឡុងពេលលើសពី៣ឆ្នាំចំពោះដីធ្លី លើសពីឆ្នាំចំពោះអាគារ លើសពី៦ខែចំពោះចលនវត្ថុ
- សកម្មភាពដែលតុលាការបានប្រកាសជាពិសេសថា ចាំបាច់ត្រូវមានការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈ តាមពាក្យសុំរបស់ជនដែលមានសិទ្ធិដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការដើម្បីប្រកាសការចាប់ផ្តើមរបបហិតូបត្ថម្ភ ឬហិតូបត្ថម្ភកៈ ឬអ្នកត្រួតពិនិត្យ ហិតូបត្ថម្ភកៈ។

គួរបញ្ជាក់ផងដែរថា ហិតូបត្ថម្ភកៈ មិនមែនជាអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ទេ ដោយហេតុថា សិទ្ធិអំណាចរបស់ហិតូបត្ថម្ភកៈ គឺជាការផ្តល់នូវការយល់ព្រមចំពោះសកម្មភាពដែលជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភមិនអាចធ្វើឡើងដោយឯករាជ្យបាន មិនមែនជាការផ្តល់សិទ្ធិអំណាចអោយធ្វើជាអ្នកតំណាងសាមីខ្លួន ដូចអ្នកមានសិទ្ធិអំណាចមេបា ឬអ្នកអាណាព្យាបាលទេ។

ដូចបានរៀបរាប់ខាងលើរួចហើយថា ក្រមរដ្ឋប្បវេណីចាត់ទុកជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ ជាជនមួយប្រភេទដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព ដោយយកមូលហេតុនៃការកង្វះនូវសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ និងមានបញ្ហាផ្នែកបញ្ញាស្មារតី ដូចនេះនៅពេលដែលស្ថានភាពនៃការយល់ដឹងទាក់ទងនឹងផ្នែកស្មារតីរបស់ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភមានភាពល្អប្រសើរឡើងវិញ នោះក៏ពុំមានភាពចាំបាច់អីដែលត្រូវបន្តទុកជននោះអោយស្ថិតនៅក្រោមរបបហិតូបត្ថម្ភកៈទៅទៀតដែរ ក្នុងករណីនេះតុលាការត្រូវលុបចោលនូវការប្រកាសការចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភតាមពាក្យសុំរបស់សាមីខ្លួន សហព័ទ្ធ ញាតិដែលស្ថិតក្នុង៤ថ្នាក់ អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន អ្នកត្រួតពិនិត្យអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ហិតូបត្ថម្ភកៈ អ្នកត្រួតពិនិត្យហិតូបត្ថម្ភកៈ មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់នៃលំនៅឋានរបស់ជននោះ ឬតំណាងអយ្យការ។[37] នៅពេលដែលតុលាការប្រកាសលុបចោលការចាប់ផ្តើមហិតូបត្ថម្ភ បានន័យថា ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភបានរួចផុតពីការនៅក្រោមរបបហិតូបត្ថម្ភ ហើយលែងជាជនត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពទៀតហើយ ព្រមទាំងអាចធ្វើកិច្ចសន្យាសុពលដូចជនមានសមត្ថភាពដែរ។

[37]មាត្រា៣១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

ជំពូកទី២

អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល និងការផ្ដល់សច្ចានុមតិ

២.១.អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល និងការផ្ដល់សច្ចានុមតិ

ចំពោះកិច្ចសន្យាដែលអាចលុបចោលបាន មិនមែននរណាក៏អាចប្រកាសលុបចោលកិច្ចសន្យាបាននោះទេ ព្រោះកិច្ចសន្យាដែលមានមូលហេតុអាចលុបចោល គ្មានអានុភាពប៉ះពាល់ដល់សង្គមទាំងមូលទេ។ ដូច្នេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់ពីអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលទៅតាមមូលហេតុដែលនាំឲ្យកិច្ចសន្យាអាចលុបចោលបាន។ រីឯអ្នកដែលមានសិទ្ធិផ្ដល់សច្ចានុមតិក៏ត្រូវបានកំណត់ច្បាស់ដូចគ្នាផងដែរ។

២.១.១.អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យាដែលមានវិការៈ

អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ដោយយោងលើមូលហេតុមានវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈដូចមានចែងចាប់ពីមាត្រា៣៤៦ ដល់មាត្រា៣៥១ មានដូចជា៖

- អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈ ឬ
- អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់របស់អ្នកនោះប្រសិនបើមាន ឬ
- សន្តតិជនរបស់អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ ឬ
- អ្នកដែលទទួលបន្តឋានៈក្នុងកិច្ចសន្យាពីអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ
- អច្ច័យលាភីសកលពីអ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈ (មាត្រា១២១២)។

អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់សំដៅទៅលើអ្នកមានអំណាចមេបា អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន និងអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅប៉ុណ្ណោះ។ ចំពោះហិតូបត្ថម្ភកៈវិញ មិនមែនជាអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ទេ ព្រោះហិតូបត្ថម្ភកៈមានតួនាទីគ្រាន់តែផ្ដល់ការយល់ព្រមទៅលើសកម្មភាពរបស់អ្នកនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភប៉ុណ្ណោះ។[38]

ជាការគួរឲ្យកត់សម្គាល់មួយទៀត គឺនៅក្នុងមាត្រា៣៥៩ មិនបានចែងពីអច្ច័យលាភីសកលពីអ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈមានវិការៈទេ តែបើក្រលេកមើលពីគោលគំនិតនៃមាត្រា១២១២ អច្ច័យលាភីសកល ក៏អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលបានដែរ។[39]

[38]មាត្រា៣១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[39]មេរៀនភាគ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៧, ២០១៦

ឧទាហរណ៍៖ A បានធ្វើកិច្ចសន្យាខ្ចីប្រើ ជាមួយ B ហើយបានឲ្យម៉ូតូរបស់ខ្លួនទៅ A ខ្ចីដោយសារការ ឆបោករបស់ B ក្រោយមក A បានទទួលមរណភាព។ បើ A បានធ្វើអច្ច័យទានសកលទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនឲ្យទៅ C នោះ C ក៏អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យាខ្ចីប្រើ ដោយយោងលើការឆបោកនោះបានដែរ។

ឧទាហរណ៍៖ A បានបង្ហាញឆន្ទៈធ្វើកិច្ចសន្យាខ្ចីប្រើ ជាមួយ B ដោយសារ B បានគម្រាងកំហែង A។ ករណីបែបនេះ A អាចលុបចោលកិច្ចសន្យានេះបាន។ ម្យ៉ាងទៀតបើ A ជាអនីតិជន ហើយ C ជាអ្នកមានអំណាចមេបាលើ A នោះ C អាចលុបចោលកិច្ចសន្យា ដោយយោងលើមូលហេតុនៃការឆបោកបាន។

ម្យ៉ាងវិញទៀតផងដែរ ប្រសិបបើ A បានទទួលមរណភាព ហើយមាន D ជាសន្តតិជនតែម្នាក់ នោះ D អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបាន។ ករណីមួយទៀត ប្រសិនបើ A បានធ្វើអនុប្បទានឋានៈក្នុងកិច្ចសន្យាដូចមានចែងក្នុងមាត្រា៥១២ ឲ្យទៅ Z នោះ Z ក៏អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបាន ដែរ ។

២.១.២.អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យាធ្វើឡើងដោយខនខ្វះសមត្ថភាព

ពាក្យសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា៣៥៩ កថាខណ្ឌទី២ គឺមានន័យដូចគ្នានឹងពាក្យ សមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា១៤ ដែរ។[40] អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលចំពោះសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ដោយយោងលើមូលហេតុគ្មានសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ អនីតិភាព ឬការកម្រិតសមត្ថភាពក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈមានដូចជា៖

- អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ
- អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់របស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ
- ហិតូបត្ថម្ភកៈរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ
- សន្តតិជននៃអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ
- អច្ច័យលាភីសកលរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ
- អ្នកដែលទទួលបន្តឋានៈក្នុងកិច្ចសន្យាពីអ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ(មាត្រា៥១៤នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។

ជាការកត់សម្គាល់ មាត្រា៣៥៩ មិនបានបញ្ញត្តិពីអ្នកទទួលបន្តឋានៈក្នុងកិច្ចសន្យាពីអ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈទេ តែបើក្រលេកមើលគោលគំនិតមាត្រា៥១៤ វិញ អ្នកដែលទទួលបន្តឋានៈក្នុងកិច្ចសន្យាពីអ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈ ក៏អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលបានដែរ។[41]

[40]មេរៀនភាគ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៧, ២០១៦

[41]មេរៀនភាគ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៨, ២០១៦

ម្យ៉ាងវិញទៀតក៏មានការកំណត់ពិសេសចំពោះ អ្នកដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព ដោយត្រូវបានផ្តល់សិទ្ធិឲ្យលុបចោលសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលដោយសេរី ប៉ុន្តែក្រោយពីបានអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលហើយ ជននោះមិនអាចលុបចោលការអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលនោះវិញបានឡើយ។[42]

ឧទាហរណ៍៖ A ជាអនីតិជន បានធ្វើកិច្ចសន្យាជួលរថយន្តម៉ាក TOYOTA Camryជាមួយ B។ A បានដឹងថាខ្លួនអាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបាន ព្រោះខ្លួនជាជនត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពក៏សម្រេចចិត្តលុបចោលកិច្ចសន្យានោះចោល។ ករណីនេះ បើ A ចង់លុបចោល ការលុបចោលកិច្ចសន្យានោះវិញ គឺមិនអាចធ្វើបានទេ។

ជាឧទាហរណ៍មួយទៀត៖ A ជាអនីតិជន បានធ្វើកិច្ចសន្យាទិញទូរស័ព្ទម៉ាក IPHONE ក្នុងតម្លៃ ១,២០០ ដុល្លារអាមេរិក ពីហាងលក់ទូរស័ព្ទមួយកន្លែង។ B ជាអ្នកអាណាព្យាបាលដែលត្រូវបានតុលាការចាត់តាំងរបស់ A នោះ B អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យាទិញទូរស័ព្ទរវាង A និងហាងលក់ទូរស័ព្ទបាន។

ម្យ៉ាងវិញទៀត បើ A ជាជនដែលស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភដូចមានចែងនៅក្នុងមាត្រា២៨ ហើយបានធ្វើកិច្ចសន្យាខ្ចីបរិភោគនូវប្រាក់ចំនួន ១.០០០ ដុល្លារអាមេរិក ជាមួយ B នោះ ហិតូបត្ថម្ភកៈ ដែលចាត់តាំងដោយតុលាការមានសិទ្ធិលុបចោលសកម្មភាពនោះវិញបាន។

ចំពោះករណីសិក្សាមួយទៀត A បានធ្វើកិច្ចសន្យាលក់ទិញគំនូរបុរាណមួយផ្ទាំងដែលមានតម្លៃ ១០,០០០ ដុល្លារអាមេរិក ដោយពេលធ្វើកិច្ចសន្យានោះ គឺ A ស្ថិតនៅក្នុងសភាពស្រវាំងខ្លាំង បន្ទាប់មក A បានបើររថយន្តជួបគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ដល់បាត់បង់ជីវិតនៅយប់ដដែល។ B ដែលជាសន្តតិជនរបស់ A អាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យាលក់ទិញគំនូរបុរាណនោះបាន។ ម្យ៉ាងវិញទៀត បើពេលនៅរស់ A បានធ្វើអច្ច័ទានសកលឱ្យទោ C នោះ C ក៏អាចលុបចោលកិច្ចសន្យានោះបានដូចគ្នា។

២.១.៣.អ្នកដែលមានសិទ្ធិផ្តល់សច្ចានុមតិ

សច្ចានុមតិអាចត្រូវបានផ្តល់ដោយអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល។[43] ចំពោះករណីដែលសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបានដោយយោងលើមូលហេតុការបង្ហាញឆន្ទៈមានវិការៈ អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិបាន ចាប់តាំងពីពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលនោះបានដឹងពីមូលហេតុនៃការលុបចោល។[44] ចំណែកឯសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ដោយយោងលើមូលហេតុ ជនដែលបានបង្ហាញឆន្ទៈជាជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពវិញនោះ សាមីខ្លួនអាចផ្តល់សច្ចានុមតិបានតែនៅក្រោយពេលដែលស្ថាន

[42]មេរៀនភាគ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ ៨, ២០១៦

[43]មាត្រា៣៦១ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[44]មាត្រា៣៦១ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

ភាព ដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពនោះ រលត់ប៉ុណ្ណោះ។ នេះគឺមានភាពខុសគ្នាពីការលុបចោលដែលអនុញ្ញាតឲ្យជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពលុបចោលសកម្មភាពបាន ទោះបីមុនពេលការកម្រិតសមត្ថភាពនោះរលត់ក៏ដោយ។[45] យ៉ាងណាមិញចំពោះអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ (អ្នកមានអំណាចមេបា អ្នកអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន អ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ) និងហិតូបត្ថម្ភកៈ អាចផ្តល់សច្ចានុមតិបានទាំងមុនពេលដែលជននោះត្រូវបានរួចផុតពីការកម្រិតសមត្ថភាព និងក្រោយពេលដែលការកម្រិតសមត្ថភាពនោះត្រូវបានរលត់។[46]

ចំណុចគួរពិចារណាមួយគឺ ប្រសិនបើអ្នកដែលបានត្រូវកម្រិតសមត្ថភាព បានទទួលការយល់ព្រមពីហិតីបត្ថម្ភកៈ ឬ អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ តើគេអាចផ្តល់សច្ចានុមតិបានដែរ ឬយ៉ាងណានោះ នៅក្នុងក្រមមិនបានធ្វើការបញ្ជាក់ឱ្យច្បាស់ទេ។ យ៉ាងណាមិញ បើយោងទៅលើការបកស្រាយមាត្រា១៨ (សិទ្ធិលុបចោលសកម្មភាពរបស់អនីតិជន) មាត្រា២៦ (សិទ្ធិលុបចោលសកម្មភាពរបស់ជននៅក្រោមរបបអាណាព្យាបាលទូទៅ) និងមាត្រា៣០ (សិទ្ធិលុបចោលសកម្មភាពរបស់ជននៅក្រោមរបបហិតូបត្ថម្ភកៈ) អាចត្រូវបានបកស្រាយថា អនីតិជន និងជននៅក្រោមរបរហិតូបត្ថម្ភកៈ បើបានទទួលការយល់ព្រម គឺអាចធ្វើសច្ចានុមតិបាន ចំណែកឯជននៅក្រោមរបបអាណាព្យាបាលទូទៅ ទោះបីជាបានទទួលការយល់ព្រម ឬអត់ ក៏មិនអាចធ្វើសច្ចានុមតិបានដែរ។[47]

២.២.របៀបនៃការលុបចោល និងការផ្តល់សច្ចានុមតិ

២.២.១.របៀបនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

ភាគីដែលមានសិទ្ធិលុបចោល គ្រាន់តែជូនដំណឹងអំពីការលុបចោលនោះទៅភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យា ហើយអានុភាពនៃការលុបចោលនឹងត្រូវកើតនៅពេលដែលការជូនដំណឹងនោះបានដល់ភាគីម្ខាងទៀត ទោះបីមិនមានការយល់ព្រមរបស់ភាគីម្ខាងទៀតក៏ដោយ។ មធ្យោបាយនៃការជូនដំណឹងភាគីអាចជ្រើសរើសយក មធ្យោបាយណាក៏បានដែរ ដូចជាតាមរយៈការទូរស័ព្ទទៅប្រាប់ ការផ្ញើសារអេឡិចត្រូនិច ដូចជា Facebook E-mail Line Telegram Viber... ជាដើម។ នៅពេលដែលភាគីប្រើប្រាស់មធ្យោបាយបានជូនដំណឹងតាមរយៈការផ្ញើសារអេឡិចត្រូនិច ភាគីត្រូវប្រាកដថាការជូនដំណឹងរបស់ខ្លួនពិតជាបានទៅដល់ភាគីម្ខាងទៀតមែន ព្រោះការប្រើប្រាស់មធ្យោបាយនេះ អាចមានករណីខ្លះមិនអាចបញ្ជូនដំណឹងទៅភាគីម្ខាងទៀតបាន។ ប៉ុន្តែប្រសិនជាអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈលុបចោលអះអាងថាខ្លួនពិតជាបានជូនដំណឹងទៅភាគីម្ខាងទៀត តាមរយៈ

[45]មាត្រា៣៦១ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[46]សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី, កំណត់មាត្រា៣៦១

[47]មេរៀនភាគ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ១០ ឆ្នាំ២០១៦

ទូរស័ព្ទ តាមការផ្ញើរសារអេឡិចត្រូនិច ឬ តាមរយៈសំបុត្រហើយ តែភាគីម្ខាងទៀតបដិសេធការអះអាងរបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈថាខ្លួនមិនបានទទួលការជូនដំណឹងទេ វានឹងបង្កការពិបាកក្នុងការពិចារណាថាភាគីទៀតបានដឹង ឬ មិនបានដឹងពីការលុបចោលកិច្ចសន្យារបស់អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈលុបចោល។ ប៉ុន្តែជៀសវាងករណីមានវិវាទ ភាគីគប្បីប្រើប្រាស់វិធីណាដែលងាយស្រួលបង្ហាញអំពីការជូនដំណឹងដល់ភាគីម្ខាងទៀតដើម្បីទុកជាភស្តុតាង ដូចជាឲ្យភាគីម្ខាងទៀតផ្ដិតមេដៃ ចុះហត្ថលេខា ឬ ថតទុកសារអេឡិចត្រូនិច ដែលបង្ហាញថាភាគីម្ខាងទៀតបានទទួលដំណឹងពិតប្រាកដមែន។ ដើម្បីជាសំអាងបញ្ជាក់កាន់តែច្បាស់ពីការជូនដំណឹងទៅអំពីការបង្ហាញឆន្ទៈទៅកាន់ភាគីម្ខាងទៀតដែលនៅឆ្ងាយ អាចប្រើមធ្យោយបាន "ការផ្តល់ដំណឹងឆ្លើយតបពីការបានទទួល" នៃលិខិតអនុសិដ្ឋដែលមាន "ការផ្តល់ដំណឹងឆ្លើយតបពីការទទួល" និងឯកសារចម្លងនៃលិខិតបានចុះនិទ្ទេសដោយក្រឡាបញ្ជីតុលាការ។[48] ម្យ៉ាងទៀត អ្នកបង្ហាញឆន្ទៈលុបចោលអាចប្រើប្រាស់វិធីណាដែលងាយស្រួលបង្ហាញអំពីការជូនដំណឹងដល់ភាគីម្ខាងទៀត ដើម្បីទុកជាភស្តុតាង ដូចជាឲ្យភាគីម្ខាងទៀតផ្ដិតមេដៃ ចុះហត្ថលេខា ឬ ថតទុកសារអេឡិចត្រូនិចទុក ដែលបង្ហាញថាភាគីម្ខាងទៀតបានទទួលដំណឹងពិតប្រាកដមែន។

២.២.២.របៀបនៃការផ្តល់សច្ចានុមតិ

សច្ចានុមតិ គឺជាសកម្មភាពដែលបុគ្គលដែលមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យា បានបង្ហាញជាស្ថាពរថាខ្លួនមិនអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលដោយផ្អែកលើបុរេលក្ខខណ្ឌដែលបានដឹងថា សកម្មភាពរបស់ខ្លួនអាចលុបចោលបាន។[49]

របៀបផ្តល់សច្ចានុមតិលើកិច្ចសន្យា ក៏ដូចគ្នាទៅនឹងរបៀបលុបចោលកិច្ចសន្យាដែរ គឺអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិទៅលើកិច្ចសន្យាបានតាមរយៈការជូនដំណឹងទៅភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យា។ ការផ្តល់សច្ចានុមតិ នឹងមានអានុភាពបាននៅពេលដែលការជូនដំណឹងបានទៅដល់ភាគីម្ខាងទៀត នៃកិច្ចសន្យាប៉ុណ្ណោះ និងមិនចាំបាច់ធ្វើតាមរយៈតុលាការទេ។[50] ហើយរបៀបនៃការជូនដំណឹង អាចធ្វើឡើងតាមរយៈលិខិត ឬផ្ញើរសារអេឡិចត្រូនិច ឬប្រាប់ដោយផ្ទាល់ ឬតាមទូរស័ព្ទ ។ល។

លើសពីនេះ ក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិផ្តល់សច្ចានុមតិ បានធ្វើនូវសកម្មភាពមួយចំនួនដែលបង្ហាញថាគាត់ទទួលស្គាល់នូវកិច្ចសន្យានោះ ច្បាប់ចាត់ទុកថាជា សច្ចានុមតិដែលច្បាប់កំណត់។ សច្ចានុមតិដែលច្បាប់កំណត់មាន ០៤(បួន) ករណី ដូចខាងក្រោម៖

[48]មាត្រា ៧ កថាខណ្ឌ១ នៃសេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃច្បាប់ស្តីពីការអនុវត្តក្រមរដ្ឋប្បវេណី,លេខ នស/រកម/០៥១១/00៧, ៣១ ឧសភា ២០១១

[49]សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី, កំណត់មាត្រា៣៦១

[50]មេរៀនភាគ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ៥, ឆ្នាំ២០១៦

-ការអនុវត្តកាតព្វកិច្ចទាំងមូល ឬមួយផ្នែកចំពោះកាតព្វកិច្ចដែលកើតឡើងដោយសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ឬ ការដាក់ប្រាតិភោគដើម្បីធានាកាតព្វកិច្ចនោះ។

ឧទាហរណ៍៖ A បានព្រមព្រៀងទិញគំនូរពី B ដោយភាន់ច្រលំថា គំនូរនោះគូរឡើងដោយវិចិត្រករ ដ៏ល្បីល្បាយ C។ A និង B បានព្រមព្រៀងថា នឹងបង់ប្រាក់ក្នុងរយៈពេលពីរសប្តាហ៍បន្ទាប់ពីបានទទួលគំនូរនោះ។ បន្ទាប់មក A បានដឹងថាខ្លួនមានការភាន់ច្រលំទៅលើម្ចាស់ស្នាដៃគំនូរនោះ តែ A នៅតែព្រមបង់ប្រាក់ថ្លៃគូរទាំងអស់ឱ្យទៅ B។ ករណីនេះ A មិនអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាវិញបានទេ ព្រោះខ្លួនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរួចហើយ ទោះបីជាដឹងថាមានការឆបោកក៏ដោយ ព្រោះច្បាប់កំណត់ថាជាការផ្តល់សច្ចានុមតិ។

-ការអនុវត្តសិទ្ធិដែលបានទទួលពីសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន ឬការទាមទារឲ្យភាគីម្ខាងទៀតអនុវត្ត។

ឧទាហរណ៍៖ A និង B បានបង្កើតកិច្ចសន្យាទិញលក់ ទូរទស្សន៍មួយគ្រឿង ដោយ B បានប្រាប់ថាទូរទស្សន៍នេះជាផលិតផលមកពីប្រទេសអាមេរិក។ ភាគីទាំងពីរព្រមព្រៀងគ្នាឲ្យ B ដឹកជញ្ជូនទូរទស្សន៍នោះទៅផ្ទះរបស់ A។ មុនពេល B ដឹងជញ្ជូនទូរទស្សន៍នោះ មកឲ្យ A ភាគី A បានដឹងថាទូរទស្សន៍នោះមិនមែនជាផលិតផលរបស់ប្រទេសអាមេរិកទេ តែ A នៅតែទាមទារឱ្យ B ដឹងទូរទស្សន៍នោះមកតាមការព្រមព្រៀង។ ករណីនេះ ក៏ជាការផ្តល់សច្ចានុមតិតាមច្បាប់កំណត់ដែរ ដូច្នេះ A មិនអាចអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យាវិញបានទេ។

-អនុប្បទាន ឬ ការចាត់ចែងផ្សេងទៀត នូវសិទ្ធិទាំងមូលឬមួយផ្នែកចំពោះសិទ្ធិ ដែលបានទទួលពីសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន។

ឧទាហរណ៍៖ A និង B បានព្រមព្រៀងគ្នាទិញលក់ឆ្នាំងអ៊ុតបុរាណមួយក្នុងតម្លៃ ២០០,០០០ ដុល្លារអាមេរិក ដោយ B បានប្រាប់ថា ឆ្នាំងអ៊ុតបុរាណនោះមានអាយុកាល ២,០០០ ឆ្នាំមកហើយ តែការពិត ឆ្នាំងអ៊ុតនោះមានអាយុកាលត្រឹមតែ ១,០០០ ឆ្នាំតែប៉ុណ្ណោះ។ ក្រោយមក A បានដឹងពីការពិត តែមិនបានអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យានោះវិញទេ ហើយបានធ្វើការលក់ឆ្នាំងអ៊ុតបុរាណនោះឲ្យទៅតតិយជនម្នាក់ទៀត។ ដោយសារ A បានចាត់ចែងឆ្នាំងអ៊ុតនោះទាំងដែលបានដឹងថាខ្លួនអាចលុបចោលកិច្ចសន្យាបាន គឺជាការផ្តល់សច្ចានុមតិដែលកំណត់ដោយច្បាប់ ហេតុដូច្នេះ A មិនអាចអនុវត្តិសិទ្ធិលុបចោលបានទៀតទេ។

ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ សច្ចានុមតិដែលកំណត់ដោយច្បាប់ នឹងមិនកើតឡើងឡើយ ប្រសិនបើអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈ មានឋបនីយថា ខ្លួនមិនបានផ្តល់សច្ចានុមតិ នៅពេលដែលហេតុដែលបានកំណត់នៅក្នុងករណីទាំងបីខាងលើនេះកើតឡើង។[51] ពាក្យថា "ឋបនីយថាខ្លួនមិនបានផ្តល់សច្ចានុមតិ" មានន័យថា

[51]មាត្រា៣៦២ កថាខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧

បុគ្គលដែលបានធ្វើសកម្មភាពត្រូវបង្ហាញចេញមកក្រៅថាខ្លួនមិនបានផ្ដល់សច្ចានុមតិទេ ទោះតាមការសរសេរ ឬតាមការនិយាយក្ដី។[52]

ឧទាហរណ៍៖ A ជាអនីតិជន បានបង្កើតកិច្ចសន្យាទិញលក់ដីចម្ការទុរេនមួយកន្លែង។ B ដែលជាអ្នកមានអំណាចមេបាបានប្រគល់ប្រាក់ថ្លៃទិញលក់នោះឱ្យទៅម្ចាស់ចម្ការ ដោយសារដីនោះនឹងត្រូវរឹបអូសដោយម្ចាស់បំណុល បើម្ចាស់ចម្ការមិនព្រមសងបំណុល។ ពេលប្រគល់ប្រាក់នោះ B បានបញ្ជាក់ជាមួយម្ចាស់ចង្ការថា នេះមិនមែនជាការផ្ដល់សច្ចានុមតិលើសកម្មភាពទិញលក់របស់ A ទេ។ ដូច្នេះ វាមិនមែនជាសច្ចានុមតិដែលច្បាប់កំណត់ទេ។

២.៣.អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យា

អាជ្ញាយុកាល គឺជាអំឡុងពេលមួយដែលកំណត់ដោយច្បាប់។ ការកន្លងហួសនៃអំឡុងពេលនេះ បង្កើតឲ្យមានអានុភាពនៃលទ្ធកម្ម ឬការរលត់សិទ្ធិណាមួយ។[53] ដូចនេះ អាជ្ញាយុកាលនៃការរលត់សិទ្ធិលុបចោល មានន័យថា ជាអំឡុងពេលមួយដែលសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យារបស់អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលត្រូវរលត់ដោយសារហួសអំឡុងពេលដែលច្បាប់បានកំណត់។ ការទទួលស្គាល់សិទ្ធិក្នុងការលុបចោលកិច្ចសន្យា ទោះបីមូលហេតុវិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈក្ដី ដោយមូលហេតុអសមត្ថភាពក្ដី គឺក្នុងគោលដៅការពារផលប្រយោជន៍របស់អ្នកដែលបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈ និងជនត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាពផងដែរនោះ ផលប្រយោជន៍របស់ភាគីម្ខាងទៀត ក៏ត្រូវបានយកមកពិចារណាផងដែរ។ យើងឃើញថា ច្បាប់កំណត់អំពីអំឡុងពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលនៅមានសិទ្ធិក្នុងការលុបចោលកិច្ចសន្យា ក៏ដូចជាសិទ្ធិក្នុងការទាមទារឲ្យសងតាមបញ្ញត្តិស្ដីពីចម្រើនដោយហេតុបែបនេះ គឺដោយសារផលប៉ះពាល់ដោយមូលហេតុនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា គឺត្រឹមលក្ខណៈឯកជនប៉ុណ្ណោះ ហើយហេតុទាំងអស់នោះអាចកើតឡើងជារឿយៗក្នុងពាណិជ្ជកម្ម និងក្នុងជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ដូចនេះបើច្បាប់មិនកំណត់អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិលុចចោលនោះទេ ពិតជាមានភាពមិនស្រួលចិត្តក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា រួមទាំងក្រោយពេលបង្កើតកិច្ចសន្យាផងដែរ តួយ៉ាងប្រសិនបើយើងទទួលស្គាល់សិទ្ធិលុបចោលរបស់អ្នកលុបចោលដោយគ្មានកំណត់ពេល នោះនឹងនាំឲ្យមានអស្ថេរភាពផ្នែកកិច្ចការជំនួញរបស់ភាគីម្ខាងទៀតនៃការលុបចោលជាមិនខាន ដោយហេតុថាមិនដឹងថាជាកិច្ចសន្យាអាចនឹងត្រូវបានលុបចោលនៅពេលណានោះទេ។ អាស្រ័យហេតុនេះ ដើម្បីធានានូវតុល្យភាពរវាងភាគីទាំងសងខាងនៃកិច្ចសន្យា ទើបច្បាប់បានកំណត់នូវរយៈពេលច្បាស់លាស់សម្រាប់អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលក្នុងការអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួន។

អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិលុបចោល ត្រូវបានបែងចែកចេញជាពីរករណីដូចខាងក្រោម៖

[52]មេរៀនភាគ២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, ក្រុមការងារក្រសួងយុត្តិធម៌, ភ្នំពេញ, ទំព័រ១៥, ឆ្នាំ២០១៦

[53]សន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ ចំណុចទី១៩៦

ករណីទី១៖ ប្រសិនបើអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលមិនអនុវត្តសិទ្ធិនោះក្នុងរយៈពេលបីឆ្នាំ គិតចាប់តាំងពីពេលដែលខ្លួនក្លាយជាអ្នកដែលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិ នោះសិទ្ធិលុបចោល និងសិទ្ធិទាមទារឲ្យសងសេចក្តីចម្រើនដោយឥតហេតុដែលកើតឡើងដោយសារការលុបចោលនោះត្រូវរលត់។[54]

រយៈពេលដែលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិបាន មានលក្ខណៈខុសគ្នារវាងអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈ និងអសមត្ថជន។ ចំពោះអ្នកបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈ អាចសម្រេចចិត្តអំពីការផ្តល់សច្ចានុមតិចាប់តាំងពីពេលដែលបានដឹងអំពីវិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ ហើយអាជ្ញាយុកាលចាប់ផ្តើមរាប់ពីពេលនោះឯង។ ចំណែកឯករណីអសមត្ថជន ពួកគេអាចធ្វើការផ្តល់សច្ចានុមតិ នៅពេលដែលពួកគេក្លាយជាជនមានសមត្ថភាព ហើយអាជ្ញាយុកាលចាប់ផ្តើមគណនាពីពេលនោះតទៅ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ចំពោះអ្នកអាណាព្យាបាលនៃជនដែលត្រូវបានកម្រិតសមត្ថភាព អាជ្ញាយុកាលត្រូវចាប់ផ្តើមរាប់ពីពេលដែលអាណាព្យាបាលបានដឹងអំពីមូលហេតុនៃការលុបចោល។

ករណីទី២៖ ប្រសិនបើហួសអំឡុងពេល១០ឆ្នាំ ចាប់តាំងពីកាលបរិច្ឆេទនៃសកម្មភាពនោះ សិទ្ធិលុបចោលក៏ត្រូវរលត់ដែរ។

នៅពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលបានដឹងអំពីមូលហេតុ នៃការលុបចោលក្រោយពេល១០ឆ្នាំនៃការបង្កើតកិច្ចសន្យា នោះយើងមិនគួរទទួលសិទ្ធិលុបចោលនោះទៀតឡើយ ព្រោះថានេះជាអំឡុងពេលដ៏យូរមួយ ហើយម្យ៉ាងទៀត កម្មវត្ថុនៃកិច្ចសន្យាអាចនឹងត្រូវបានចាត់ចែងបន្តប៉ុន្មានដងរួចទៀតក៏ថាបាន ដូចនេះបើនៅតែទទួលស្គាល់នូវសិទ្ធិលុបចោលនៅរយៈពេលហួសពី១០ឆ្នាំ ចាប់តាំងពីកិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើត នឹងធ្វើឲ្យមានស្ថានភាពស្មុគស្មាញមិនខាន។ ហេតុដូចនេះហើយ ទើបច្បាប់កំណត់ថា ប្រសិនបើអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលបានដឹងអំពីមូលហេតុនៃការលុបចោលក្នុងអំឡុងពេលហួសពី១០ឆ្នាំ ចាប់តាំងពីកាលបរិច្ឆេទនៃកិច្ចសន្យាត្រូវបានបង្កើត នោះសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យានឹងត្រូវរលត់។

យើងឃើញថា នៅក្នុងករណីទី១ បានកំណត់ថា សិទ្ធិលុបចោល និងសិទ្ធិទាមទារឲ្យសងសេចក្តីចម្រើនដោយឥតហេតុ ត្រូវរលត់ក្នុងកំឡុងពេល៣ឆ្នាំ គិតចាប់ពីពេលដែលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិ ចំណែកឯក្នុងករណីទី២វិញ បានកំណត់ត្រឹមតែសិទ្ធិលុបចោលប៉ុណ្ណោះដែលត្រូវរលត់ ប្រសិនបើហួសរយៈពេល១០ឆ្នាំ ចាប់តាំងពីកាលបរិច្ឆេទនៃសកម្មភាព ដោយពុំមានកំណត់អំពីសិទ្ធីទាមទារឲ្យសងតាមសេចក្តីច្រើនដោយឥតហេតុទេ។ ដូចនេះ ចំពោះករណីទី២ យើងមិនអាចយកសិទ្ធិទាមទារឲ្យសងតាមសេចក្តីចម្រើនដោយឥតហេតុមកអនុវត្តទេ មានន័យថា សិទ្ធិនេះត្រូវរលត់ក្នុងអំឡុងពេល៣ឆ្នាំ (ករណីទី១)។

[54]មាត្រា៣៦៣ កថាខណ្ឌ១ វាក្យខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧

២.៤.អានុភាពនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា

អានុភាព គឺជាផលគតិយុត្ត ដែលកើតចេញពីលិខិតគតិយុត្ត ដូចជា កិច្ចសន្យា ច្បាប់ សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ សេចក្តីសម្រេចរបស់រដ្ឋបាល។ល។[55] យោងតាមក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សកម្មភាព (កិច្ចសន្យា ឬសកម្មភាពឯកតោភាគី) ដែលអាចលុបចោលបានមានសុពលរហូតដល់ពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល លុបចោលសកម្មភាពនោះ។[56] ត្រង់ចំណុចនេះ មានន័យថា កិច្ចសន្យានោះមានមូលហេតុនៃការលុបចោល ដែលអាចជាការបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានវិការៈ ឬមូលហេតុនៃការកង្វះសមត្ថភាពរបស់ភាគី ប៉ុន្តែពុំទាន់ត្រូវបានលុបចោល ដូចនេះកិច្ចសន្យានោះមានអានុភាពរហូតដល់ពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល លុបចោលកិច្ចសន្យានោះ ដែលយើងអាចហៅថា សុពលភាពមិនពេញលេញ។ ក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលបានផ្តល់សច្ចានុមតិលើសកម្មភាពដែលអាចលុបចោលបាន សកម្មភាពនេះត្រូវមានសុពលភាពជាស្ថាពរ។[57] ប្រសិនបើអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល ឬអ្នកដែលមានសិទ្ធិផ្តល់សច្ចានុមតិបានផ្តល់សច្ចានុមតិស្របតាមលក្ខខណ្ឌនៃការផ្តល់សច្ចានុមតិ ចំពោះកិច្ចសន្យាដែលមានមូលហេតុនៃការលុបចោល នោះបានសេចក្តីថា សុពលភាពមិនពេញលេញបានក្លាយទៅជាសុពលភាពស្ថាពរ។ ផ្ទុយទៅវិញ ក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល បានលុបចោលសកម្មភាពដែលអាចលុបចោល សកម្មភាពនេះត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈតាំងពីដំបូង[58] ឬអាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតថា ការលុបចោលកិច្ចសន្យាធ្វើឲ្យមានអានុភាពប្រតិសកម្ម។ អានុភាពប្រតិសកម្ម គឺជាអានុភាពនៃលក្ខខណ្ឌគតិយុត្ត ដែលមានទៅលើសកម្មភាពពីអតីតកាល ឬអាចហៅថាអានុភាពធាក់ថយក្រោយដែលអាចនាំឲ្យមានការប្រតិបត្តិ នូវស្ថានភាពដើមតាំងពីពេលចាប់ផ្តើមបង្កើតកិច្ចសន្យានោះត្រឡប់មកវិញ។ ប្រសិនបើអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលបានសម្រេចចិត្តលុបចោលកិច្ចសន្យាដែលមានមូលហេតុនៃការលុបចោល អាចសន្មតបានថា អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលមិនចង់ឲ្យកិច្ចសន្យានោះមានអានុភាពមកលើខ្លួនតាំងពីដំបូងមកម្ល៉េះ។ សរុបមកអានុភាពនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា គឺធ្វើឲ្យកិច្ចសន្យានោះបាត់បង់អានុភាព និងមានន័យស្មើនឹងគ្មានការបង្កើតកិច្ចសន្យាតាំងពីដំបូងម្ល៉េះ។

បន្ទាប់ពីសិក្សាអំពីការលុបចោលកិច្ចសន្យារួចមក យើងឃើញថា មូលហេតុនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យាចែកជា ២ធំៗគឺ វិការៈនៃការបង្ហាញឆន្ទៈ និងកង្វះសកម្មភាពរបស់ភាគី។ ច្បាប់ក៏បានកំណត់អំពីអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល វិធីនៃការលុបចោល/ការផ្តល់សច្ចានុមតិ និងអាជ្ញាយុកាលនៃការរលត់សិទ្ធិលុបចោល។ ទោះបី

[55] សន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ ចំណុច១៧២

[56] មាត្រា៣៥៨ កថាខណ្ឌ១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[57] មាត្រា៣៥៨ កថាខណ្ឌ៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

[58] មាត្រា៣៥៨ កថាខណ្ឌ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ឆ្នាំ២០០៧

កិច្ចសន្យាមានមូលហេតុនៃការលុបចោលក៏ដោយ ប្រសិនបើអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល មិនបានប្រកាសលុបចោលកិច្ចសន្យា នោះកិច្ចសន្យាមានសុពលភាព។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ប្រសិនបើហួសអាជ្ញាយុកាលនៃការប្រកាសលុបចោលកិច្ចសន្យា បានន័យថា សិទ្ធិលុបចោលត្រូវបានរលត់ អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល មិនអាចធ្វើការអះអាងអំពីការលុបចោលកិច្ចសន្យាបានទេ នោះកិច្ចសន្យាក្លាយជាកិច្ចសន្យាសុពល។ ផ្ទុយទៅវិញ ក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោល បានប្រកាសលុបចោលកិច្ចសន្យា ក្នុងអំឡុងពេលដែលច្បាប់ផ្ដល់សិទ្ធិលុបចោល នោះនឹងធ្វើឲ្យកិច្ចសន្យានោះបាត់បង់អានុភាព និងចាត់ទុកជាមោឃៈតាំងពីដំបូង។ ដោយសារតែផលប៉ះពាល់នៃកិច្ចសន្យាដែលមានមូលហេតុនៃការលុបចោល គឺចំពោះតែភាគី ដូចនេះច្បាប់ផ្ដល់លទ្ធភាពដល់អ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលជាអ្នកសម្រេចថាលុប ឬមិនលុប (ផ្ដល់សច្ចានុមតិ)។ ការលុបចោល ឬសច្ចានុមតិ ត្រូវធ្វើឡើងដោយការជូនដំណឹងទៅភាគីម្ខាងទៀត ហើយមានអានុភាព នៅពេលដែលដំណឹងនោះបានដល់ភាគីម្ខាងទៀត។ ដូចនេះការយល់ដឹងអំពីចំណុចសំខាន់ៗដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការលុបចោលសន្យា ពិតជាសំខាន់ណាស់ ព្រោះក្នុងការបង្កើតកិច្ចសន្យា ភាគីតែងមានក្ដីសង្ឃឹមចំពោះកិច្ចសន្យា និងចង់ឲ្យកិច្ចសន្យានោះមានសុពលភាព ដែលតម្រូវឲ្យភាគីជៀសវាងនូវមូលហេតុដែលនាំឲ្យមានការលុបចោល។

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន

ផ្អែកទៅតាមរយៈការសសិក្សាស្រាវជ្រាវ ព្រមទាំងការបកស្រាយយ៉ាងក្បោះក្បាយខាងលើមកនេះ ទាក់ទងទៅនឹងប្រធានបទ ការលុបចោលកិច្ចសន្យា វាពិតជាមានសារៈសំខាន់ក្នុងការដែលភាគីនៃកិច្ចសន្យាចង់បដិសេធការអនុវត្តកិច្ចសន្យាដោយសារកិច្ចសន្យា ដែលបង្កើឡើងដោយមានមូលហេតុនៃការលុបចោល។ នៅក្នុងសង្គមបច្ចុប្បន្នការបង្កើតកិច្ចសន្យាគឺកើតមានជារៀងរាល់ថ្ងៃ ទន្ទឹមនឹងនោះដែរការបង្កើតកិច្ចសន្យាទាំងអស់នេះមាន កិច្ចសន្យាខ្លះគឺបង្កើតឡើងដោយ ជនដែលខ្វះសមត្ថភាពខាងឆន្ទៈ ជនដែលខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើសកម្មភាព ដូច្នេះហើយទើបក្រមរដ្ឋប្បវេណីបញ្ញត្តិថា កិច្ចសន្យាដែលបង្កើតឡើងដោយជនទាំងនេះអាចលុបចោលបាន ដើម្បីការពារនូវផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេ ព្រោះដោយសារតែគម្លាតខុសគ្នា និងឆន្ទៈនៃការគិតពិចារណាពួកគេទាំងនោះនៅមានកម្រិត។ ម្យ៉ាងទៀតកិច្ចសន្យាដែលកើតចេញពីការបង្ហាញឆន្ទៈមិនពិតរបស់ភាគីនៃកិច្ចសន្យាមានដូចជា ការភាន់ច្រឡំ ការឆបោក ពត៌មានមិនពិត ការរំលោភលើស្ថានភាព អំពើកេងចំណេញហួសហេតុ ការគម្រាមកំហែង ក៏ជាមូលហេតុនៃការលុបចោលផងដែរ ព្រោះកិច្ចសន្យានេះមិនបានកើតចេញពីឆន្ទៈផ្ទាល់របស់ភាគីនៃកិច្ចសន្យា ហើយបើទទួលស្គាល់នូវកិច្ចសន្យាបែបនេះ ហាក់ដូចជាគាំទ្រនូវការបង្កើតកិច្ចសន្យាដែលមិនស្របទៅតាមឆន្ទៈរបស់ភាគីនៃកិច្ចសន្យា ព្រមទាំងបង្កើតឲ្យគ្មានសមភាពនៃការធ្វើជំនួញ បាត់ទាំងធ្លាក់ចុះ និងបាត់បង់នូវតម្លៃសីលធម៌ក្នុងសង្គមផងដែរ។

ទោះបីជាក្រមរដ្ឋប្បវេណី អនុញ្ញាតឲ្យកិច្ចសន្យាដែលមានមូលហេតុនៃការលុបចោលអាចលុបចោលបានប្រាកដមែន ប៉ុន្តែដោយសារតែការលុបចោលកិច្ចសន្យានេះធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ផងដែរដល់ផលប្រយោជន៍ភាគីម្ខាងទៀត ទើបក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់ពីអ្នកមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យា ដែលខុសគ្នាពីមោឃភាព ព្រោះមោឃភាពគឺជាការប៉ះពាល់ដល់សណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ទំនៀមទំលាប់សង្គម ហើយជនណាក៏អាចអះអាងអំពីមោឃភាពបានដែរ។ បន្ថែមពីលើនេះដែរ កិច្ចសន្យាដែលមានមូលហេតុនៃការលុបចោល អ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោល គឺអាចផ្ដល់សច្ចានុមតិនៃកិច្ចសន្យានោះបាន ពោលគឺទទួលស្គាល់អានុភាពជាស្ថានពរនៃកិច្ចសន្យានោះ ព្រោះអាចផ្ដល់សច្ចានុមតិនៃកិច្ចសន្យានោះបាន ពោលគឺទទួលស្គាល់អានុភាពជាស្ថាពរនៃកិច្ចសន្យានោះ ព្រោះកិច្ចសន្យាដែលមានមូលហេតុនៃការលុបចោល ក៏ជាកិច្ចសន្យាមួយដែលមានសុពលភាពដែរ ដរាបណាអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលមិនលុបចោលកិច្ចសន្យានោះ។ ការដែលទទួលស្គាល់សុពលភាពកិច្ចសន្យាបែបនេះ គឺដោយសារតែការគោលការណ៍ស្វ័យភាពនៃបុគ្គលឯកជន ដោយរដ្ឋមិនធ្វើការជ្រៀតជ្រែកទៅក្នុងទំនាក់ទំនងឯកជន។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះទេ ដើម្បីធានាឲ្យបាននូវសមភាព និងនិរ្ពនភាពដោយមិនធ្វើការការពារតែម្ខាងទៅលើតែអ្នកដែលមានសិទ្ធិលុបចោលកិច្ចសន្យា ឬ ផ្ដល់សច្ចានុមតិ ភា

គីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យាគឺអាចជាស់តឿ ភាគីដែលមានសិទ្ធិលុបចោលឲ្យផ្តល់ ឬ មិនផ្តល់សច្ចានុមតិ ហើយក៏មានការកំណត់អាជ្ញាយុកាលសម្រាប់ការរំលត់សិទ្ធិលុបចោលផងដែរ។ ការកំណត់នូវអាជ្ញាយុកាលសម្រាប់ការរលត់សិទ្ធិលុបចោលនេះ គឺដើម្បីភាគីដែលមានសិទ្ធិលុបចោលអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលរបស់ខ្លួនឲ្យបានកាន់តែឆាប់រហ័សជៀសវាងអូសបន្លាយដែលនាំឲ្យមានការខាតបង់ផលប្រយោជន៍របស់ភាគីម្ខាងទៀតនៃកិច្ចសន្យា។ ការលុបចោលកិច្ចសន្យា ឬផ្តល់សច្ចានុមតិមានលក្ខណៈងាយស្រួលដោយគ្រាន់តែភាគីដែលមានចង់លុបចោលកិច្ចសន្យា ជូនដំណឹងទៅភាគីម្ខាងទៀត ដើម្បីឲ្យគាត់បានដឹងពីការលុបចោលកិច្ចសន្យានេះ ហើយនៅពេលដែលកិច្ចសន្យាត្រូវបានលុបចោល នោះកិច្ចសន្យានឹងមានអានុភាពប្រតិសកម្ម មានន័យថាកិច្ចសន្យានោះត្រូវបានចាត់ទុកជាមោឃៈ ឬ គ្មានសុពលភាពតាំងពីដំបូងមកម៉្លេះ ហើយភាគីនៃកិច្ចសន្យាមានករណីកិច្ចត្រូវសងតាវកាលិកទៅវិញទៅមកតាមបញ្ញត្តិនៃសេចក្តីចម្រើនឥតហេតុ។ អ្វីដែលបង្កឲ្យមានភាពស្មុកស្មាញគឺនៅពេលដែលតាវកាលិកត្រូវបានផ្ទេរពីភាគីដែលមានករណីកិច្ចសងតាវកាលិកទៅតតិយជន អានុភាពនៃការលុបចោលកិច្ចសន្យា ក៏កើតឡើងចំពោះតតិយជនផងដែរ។

ជាមួយនឹងការរៀបរាប់បញ្ហាខាងលើនេះ ធ្វើឲ្យយើងបានដឹងថា ការលុបចោលកិច្ចសន្យាគឺជាការបច្ចេកទេសមួយដែលប្រើសម្រាប់បដិសេធការអនុវត្តកិច្ចសន្យា ប៉ុន្តែដោយសារតែប្រជាពលរដ្ឋយើងមិនទាន់មានចំណេះដឹងទូលំទូលាយ ក៏ដូចជាការយល់ដឹងពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការលុបចោលកិច្ចសន្យា ធ្វើឲ្យពួកគាត់បានបាត់បង់នូវផលប្រយោជន៍ជាច្រើនតាមរយៈការបង្កើតកិច្ចសន្យា ដែលធ្វើឲ្យខាតបង់ដល់មុខជំនួញរបស់គាត់។ នេះសបញ្ជាក់ឲ្យបានដឹងថាប្រជាពលរដ្ឋមានចំណេះដឹងតិចតួចណាស់ ជាពិសេសខាងផ្នែកច្បាប់ ដោយពួកគាត់ភាគច្រើនអនុវត្តតែវិធានទំនៀមទំលាប់ តាមការយល់ឃើញដោយមិនមានមូលដ្ឋានច្បាស់លាស់សម្រាប់ការប្រកបកិច្ចការជំនួញមួយប្រកបដោយសមភាពនោះទេ។

ជារួមដោយសារតែប្រទេសកម្ពុជា ជាប្រទេសមួយដែលកំពុងតែអភិវឌ្ឍន៍ ហើយម្យ៉ាងទៀតដោយសារតែការយល់ដឹងរបស់ប្រជាពលរដ្ឋយើងនៅមានកម្រិត ធ្វើឲ្យការអនុវត្តច្បាប់នានាស្ថិតនៅក្នុងកម្រិតទាបមួយនៅឡើយ ដែលបង្កជាបញ្ហាប្រឈម ជាពិសេសគឺនីតិឯកជនដែលគ្រប់គ្រងជីវភាពរបស់បុគ្គលឯកជនក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ។ ខ្ញុំបាទសង្ឃឹមថាសារណាមួយនេះនឹងក្លាយទៅជាឯកសារមួយដ៏មានតម្លៃ ក្នុងការសិក្សាស្រាវជ្រាវដល់អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទនេះ ជាពិសេសគឺក្នុងការចែករំលែកចំណេះដឹងរបស់ខ្ញុំបាទដែលមានទៅកាន់សាធារណជន។

អនុសាសន៍

ដើម្បីជាការឆ្លើយតបទៅនឹងបញ្ហាដែលបានលើកឡើងក្នុងប្រធានបទខាងលើ ខ្ញុំបាទសំណូមពរដល់ស្ថាប័នរដ្ឋ ស្ថាប័នឯកជន រួមតាំងបុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធដូចខាងក្រោម៖

១.រដ្ឋាភិបាល៖ ពង្រឹងនូវការផ្សព្វផ្សាយ អប់រំពីច្បាប់នានាឲ្យបានទូលំទូលាយតាមរយៈការដាក់បញ្ចូលក្នុងប្រព័ន្ធសម្រាប់សិស្សានុសិស្ស ផ្សព្វផ្សាយតាមរយៈប្រព័ន្ធអេឡិចត្រូនិច ទូរទស្សន៍ វិទ្យុ ទស្សនាវដ្ដី កាសែតសម្រាប់ប្រជាពលរដ្ឋទូទៅ ជាពិសេសបង្កើតនូវសិក្ខាសាលាសម្រាប់ផ្សព្វផ្សាយផ្ទាល់ដល់ប្រជាពលរដ្ឋ ដែលនៅតំបន់ដាច់ស្រយាលដែលមិនមានលទ្ធភាពអាចយល់ដឹងពីច្បាប់។

២.ក្រសួងយុត្តិធម៌៖ គប្បីចេញនីតិវិធីឲ្យមន្ត្រីដែលជាអ្នកអនុវត្តច្បាប់ យកចិត្តទុកដាក់ពន្លឿនក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ តាមរយៈការផ្ដល់មតិយោបល់ដល់ពួកគាត់ ឬ ផ្ដល់មធ្យោបាយផ្សេងៗដើម្បីឲ្យប្រជាពលរដ្ឋមានការយល់ដឹងកាន់តែច្បាស់ពីច្បាប់ ជាចំណែកក្នុងការចូលរួមអនុវត្តច្បាប់ផងដែរ។

៣.ស្ថាប័នតុលាការ៖ ពន្លឿននីតិវិធីនៃការដោះស្រាយវិវាទតាមផ្លូវតុលាការឲ្យបានលឿន និងមានប្រសិទ្ធិភាព ដើម្បីបុគ្គលដែលមានវិវាទអាចដោះស្រាយវិវាទរបស់ពួកគាត់បានកាន់តែឆាប់រហ័ស ព្រោះកាលណាតែនីតិវិធីតាមផ្លូវតុលាការមានរយៈពេលយូរធ្វើឲ្យពួកគាត់ចំណាយពេលវេលាបាត់បង់ផលប្រយោជន៍ក្នុងការប្រកបចិញ្ចឹមជីវិត ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យពួកគាត់មិនចង់សោះស្រាយវិវាទតាមប្រព័ន្ធតុលាការ។

៤.សិស្ស និស្សិត៖ គប្បីខិតខំប្រឹងប្រែងរៀនសូត្រ ស្រូបយកចំណេះវិជ្ជាផ្សេងៗ ព្រោះពួកគាត់សុទ្ធសឹងតែជនជានមនុស្ស ដែលសង្គមត្រូវការជាចាំបាច់ដើម្បីអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសជាតិឲ្យរីកចម្រើន នាពេលអនាគត ជាពិសេសគួរមានការយល់ដឹងច្រើនអំពីច្បាប់ ទោះបីជាពួកគាត់ខ្លះមិនបានសិក្សាមហាវិទ្យាល័យនីតិសាស្ត្រពិតមែន ព្រោះដើម្បីកសាងប្រទេសជាតិឲ្យក្លាយជាប្រទេសនីតិរដ្ឋដ៏ពិតប្រាកដ។ ដូចនេះ សិស្ស និស្សិតគួរតែធ្វើជាគំរូក្នុងការគោរពច្បាប់ វៀងចាកការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ជាជាងនេះទៅទៀតគឺត្រូវចែករំលែកពត៌មាន ក៏ដូចជាចំណេះដឹងទៅកាន់ក្រុមគ្រួសាររបស់ខ្លួន រួមទាំងអ្នកដទៃទៀត។

៥.ប្រជាពលរដ្ឋ គប្បីចូលរួមក្នុងការលើកស្ទួយ និងអនុវត្តច្បាប់ដើម្បីឲ្យច្បាប់កាន់តែមានប្រសិទ្ធិភាពជាពិសេសការប្រើប្រាស់ច្បាប់ជាគោលក្នុងជីវិភាពរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ ដូចជាការធ្វើជំនួញ អាជីវកម្ម ឬរបររកស៊ីចិញ្ចឹមជីវិតផ្សេងទៀត ព្រោះកាលណាអនុលោមច្បាប់ មិនសូវមានហានិភ័យក្នុងការបាត់បង់ផលប្រយោជន៍ ឬការក្លែងបន្លំពីជនទុច្ចរិត ហើយច្បាប់អាចការពារផលប្រយោជន៍របស់ពួកគាត់បានយ៉ាងពេញលេញ។ ជាមួយគ្នានេះដែរ ប្រជាពលរដ្ឋគួរស្វែងរកពត៌មានពីច្បាប់នានា ដើម្បីឲ្យកាន់តែយល់ច្បាស់ពីច្បាប់ ព្រោះច្បាប់ជាធាតុសំខាន់ក្នុងការរស់នៅក្នុងសង្គមបច្ចុប្បន្ន។

ឯកសារយោង

១.សៀវភៅក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ភាគ២ របស់ក្រសួងយុត្តិធម៌, វិច្ឆិកា ២០១៦។

២.ក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា,លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧។

៣.សៀវភៅច្បាប់កិច្ចសន្យា មេធាវី ជ្រា ឈុនឡេង, ២០១៨។

៤.សៀវភៅកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ២, ១០ មេសា ២០១០។

៥.សេចក្តីពន្យល់ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ១, រៀបរៀងដោយក្រុមការងារនៃអនាគតគ្រូបង្គោលនៅសាលាភូមិន្ទចៅក្រមនៃរាជបណ្ឌិតសភាវិជ្ជជីវៈតុលាការ បោះពុម្ពលើកទី១, ភ្នំពេញ មេសា ២០១៣។

៦.សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ១, ០៩ ធ្នូ ២០០៩។

៧.មេរៀនទី២ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី និងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី, រៀបរៀងដោយគម្រោងអភិវឌ្ឍន៍ប្រព័ន្ធច្បាប់ និងតុលាការ, បោះពុម្ពលើកទី១, ភ្នំពេញ វិច្ឆិកា ២០១៦។

៨.សេចក្តីកំណត់ចំពោះមាត្រានីមួយៗនៃច្បាប់ស្តីពីការអនុវត្តក្រមរដ្ឋប្បវេណី,លេខ នស/រកម/០៥១១/០០៧, ៣១ ឧសភា ២០១១។

៩.សន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា,លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧។

ឧបសម្ព័ន្ធ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

កិច្ចព្រមព្រៀងលុបចោលកិច្ចសន្យា
ស្តីពីការផ្តល់សិទ្ធិផ្តាច់មុខកាន់កាប់គម្រោងដីពុះឡូតិ៍
ស្ថិតនៅភូមិបឹងខ្នារ ភូមិខ្នារ ឃុំព្រែជ ស្រុកអង្គស្នួល ខេត្តកណ្តាល
ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៨ រវាងលោកស្រី **និត ពៅ** និងលោកស្រី **ខណ្ណា សុភាពមុន្នី**
ជាភាគី "**ក**" និងលោក **មៀច សំរួល** និងលោក **សុខ ហាច** ជាភាគី "**ខ**"

កិច្ចព្រមព្រៀងនេះធ្វើនៅរាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៨ រវាងនិងដោយ៖

អ្នកស្រី **និត ពៅ** កើតថ្ងៃទី ១ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ១៩៦៦ កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ ០១០៨៥៣៨៩៥ អាសយដ្ឋានផ្ទះលេខ ៥៥៦ ផ្លូវ២១K៣ ភូមិចំការឪឡឹក សង្កាត់កាកាប ខណ្ឌពោធិ៍សែនជ័យ រាជធានីភ្នំពេញ និងអ្នកស្រី **ខណ្ណា សុភាពមុន្នី** កើតថ្ងៃទី ៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩៧១ កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ ០១០៣២២២១៥ អាសយដ្ឋានផ្ទះលេខ ១០៥ ផ្លូវ៩៣ ភូមិទួលសង្កែ សង្កាត់ទួលសង្កែ ខណ្ឌឫស្សីកែវ រាជធានីភ្នំពេញ ពីពេលនេះតទៅហៅថាភាគី "**ក**" និង

លោក **មៀច សំរួល** កើតថ្ងៃទី ៩ ខែឧសភា ឆ្នាំ១៩៨០ កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ០១៦១៨២២១២ អាសយដ្ឋានផ្ទះគ្មានលេខ ផ្លូវជាតិលេខ ៥ ភូមិកំពង់លើ ឃុំក្បាលត្រាច ស្រុកក្រគរ ខេត្តពោធិសាត់ និងលោក **សុខ ហាច** កើតថ្ងៃទី ៥ ខែធ្នូ ឆ្នាំ១៩៨១ កាន់អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណសញ្ជាតិខ្មែរលេខ ០៩០០៥៣៩៩ អាសយដ្ឋានផ្ទះលេខ F ២០ ភូមិឈើនាត ឃុំបន្ទាយអំពិល ស្រុករលាប្អៀរ ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ពីពេលនេះតទៅហៅថាភាគី "**ខ**" ។

មុខ្ញកថា៖

ដោយយោងលើកិច្ចសន្យាស្តីពីការផ្តល់សិទ្ធិផ្តាច់មុខកាន់កាប់គម្រោងដីពុះឡូតិ៍ ស្ថិតនៅភូមិបឹងខ្នារ ភូមិខ្នារ ឃុំព្រែជ ស្រុកអង្គស្នួល ខេត្តកណ្តាល ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៨។

ដោយហេតុថា ភាគី "**ក**" និងភាគី "**ខ**" បានឯកភាពគ្នាទាំងស្រុងលុបចោលកិច្ចសន្យា ស្តីពី ការផ្តល់សិទ្ធិផ្តាច់មុខកាន់កាប់គម្រោងដីពុះឡូតិ៍ ស្ថិតនៅភូមិបឹងខ្នារ ភូមិខ្នារ ឃុំព្រែជ ស្រុកអង្គស្នួល ខេត្តកណ្តាល ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៨ ដែលបានធ្វើកន្លងមក។

ដោយហេតុថាភាគី "**ខ**" មានគ្នាពីរនាក់ និងមានការសន្យាផ្ទៃក្នុងក្នុងការបែងចែកផលប្រយោជន៍ពីការលក់គម្រោងដីឡូតិ៍ខាងលើ ចង់បានការធានាច្បាស់លាស់លើផលប្រយោជន៍ដែលម្នាក់ៗត្រូវទទួល និងចង់ឱ្យមានការសម្របសម្រួលពីភាគី"**ក**" ។

ដោយហេតុថា ភាគី "**ក**" ត្រូវការភាគី "**ខ**" ធ្វើការបិទបញ្ជី និងរាយការណ៍ ធ្វើតារាងបង់ប្រាក់របស់អតិថិជន និងបញ្ជីដីឡូតិ៍លក់រួច និងឡូតិ៍ដែលមិនទាន់លក់។

ដោយហេតុថាភាគី "**ខ**" បានឯកភាពគ្នាបែងចែកផលប្រយោជន៍ផ្ទៃក្នុងរួចហើយ។

ភាគី "**ក**" និងភាគី "**ខ**" បានឯកភាពចុះកិច្ចព្រមព្រៀងនេះដើម្បីរំលាយ/លុបចោលកិច្ចសន្យាដូចបានយោងខាងលើ ដោយគោរពតាមលក្ខខណ្ឌរាល់ប្រការដូចខាងក្រោម ៖

ប្រការ ១.,

ភាគី "**ក**" និងភាគី "**ខ**" បានយល់ព្រមរំលាយ/លុបចោលកិច្ចសន្យាកិច្ចសន្យាស្តីពីការផ្តល់សិទ្ធិផ្តាច់មុខកាន់កាប់គម្រោងដីពុះឡូតិ៍ ស្ថិតនៅភូមិបឹងខ្នារ ភូមិខ្នារ ឃុំព្រែជ ស្រុកអង្គស្នួល ខេត្តកណ្តាល ចុះថ្ងៃទី ២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៨ ចោលទាំងស្រុងចាប់ពីថ្ងៃទី ១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៨ នេះតទៅ។

ប្រការ ២.,

ភាគី "**ខ**" បានយល់ព្រមធ្វើបញ្ជីឈ្មោះអតិថិជន និងចំនួនដីឡូតិ៍នៅសល់ពីការលក់ជូនអតិថិជន ឱ្យ ភាគី "**ក**" ព្រមទាំងទូទាត់ប្រាក់ថ្លៃលក់ក្នុងគំរោងជូនមក ភាគី "**ក**" ។

ប្រការ ៣.,

ក្រោយពីរំលាយកិច្ចសន្យានេះហើយ ភាគី "**ខ**" និងបន្តដោះស្រាយផ្ទៃក្នុងខ្លួនធ្វើយ៉ាងណាដើម្បីធានារក្សាផលប្រយោជន៍របស់ ភាគី "**ក**" ។

ដោយសារ ភាគី "**ខ**" មានគ្នា២នាក់ គឺ លោក **សុខ ហាង** និងលោក **មៀច សំរួល** នោះការរៀបចំបិទបញ្ជី និងការធ្វើបញ្ជីបង់ប្រាក់របស់អតិថិជន គឺ លោក **មៀច សំរួល** ជាអ្នកមានភារកិច្ចធ្វើជូន ភាគី "**ក**" ។ ការដែលលោក **សុខ ហាង** ប្រគល់ភារកិច្ចជូនលោក **មៀច សំរួល** ទទួលខុសត្រូវធ្វើបញ្ជីអតិថិជន និងបញ្ជីដីឡូតិ៍នេះ គឺដោយសារលោក **មៀច សំរួល** ជាអ្នកទទួលលុយផ្ទាល់ពីអតិថិជន។

ប្រការ ៤.,

ករណី ភាគី "**ខ**" មិនអាចដោះស្រាយបញ្ហាផ្ទៃក្នុងខ្លួនបាន ហើយបណ្ដាលឱ្យមានបណ្ដឹង និងផ្សេងៗ នោះ ភាគី "**ខ**" សន្យាមិនធ្វើការរាំងរាំងណាមួយក្នុងការបង្កគំរោងលក់ដីឡូតិ៍របស់ ភាគី "**ក**" ជាដាច់ខាត។

ភាគី "**ខ**" ត្រូវបិទបញ្ជី និងប្រគល់អតិថិជនជូន ភាគី "**ក**" យ៉ាងយូរត្រឹមថ្ងៃទី១០ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១៨ ជាកំហិត។

ករណីដល់ពេលកំណត់ ភាគី "**ខ**" មិនអាចបំពេញកាតព្វកិច្ចនេះបាន ភាគី "**ខ**" ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខច្បាប់។

ប្រការ ៥.,

លោក **មៀច សំរួល** យល់ព្រមផ្ទេរដីឡូដ៍លេខ ៧A និងប្រគល់ប្រាក់ចំនួន USD ៣,០០០ (បីពាន់ដុល្លាអាមេរិក) ជូនលោក **សុខ ហាង** ដើម្បីបញ្ចប់ការទទួលខុសត្រូវត្រឹមនេះ។ ចំពោះការនេះភាគី "**ក**" ត្រូវជួយទទួលខុសត្រូវទូទាត់ជូនលោក **សុខ ហាង** ។ តែលោក **សុខ ហាង** ត្រូវចេញប្រាក់ចំនួន USD ១,៥០០ (មួយពាន់ប្រាំរយដុល្លាអាមេរិក) សងទៅភាគី "**ក**" ដើម្បីចេញថ្លៃធ្វើប្លង់ដី។

ប្រការ ៦.,

លោក **មៀច សំរួល** និងលោក **សុខ ហាង** និងភាគី "**ក**" និងភាគី "**ខ**" បានយល់ព្រមដោយគ្មានការបង្ខិតបង្ខំ ឬ គាបសង្កត់ពីភាគីណាមួយ ឬ បុគ្គលដទៃទៀតឡើយ ហើយយល់ព្រមចុះហត្ថលេខា/ផ្ដិតស្នាមមេដៃសម្រាប់អនុវត្តចាប់ពីពេលនេះតទៅ។

ស្នាមមេដៃស្ដាំ

ភាគី "**ក**" ភាគី "**ខ**"

បានឃើញនិងបញ្ជាក់ថា

គូភាគីពិតជាបានយល់ព្រមផ្ដិតស្នាមមេដៃនៅចំពោះមុខមេធាវីប្រាកដមែន។

រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១៧ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១៨

ហត្ថលេខានិងត្រាមេធាវី